

ISSN 2147-6519

GENÇ HABER

GAZETECİLİK BÖLÜMÜ UYGULAMA DERGİSİ

2022-2023 Güz

BEŞ BİN YILLIK KÜLTÜR

AKILCI İLAÇ KULLANIMI

MÜZİK TERAPİ

DİŞ BEYAZLATMA

KIRMIZI ŞİMŞEKLER

HPV virüsü

TATİLCİLERİN YENİ GÖZDESİ

MOTİFLER DİJİTAL DÜNYADA

YEREL MEDYADA KADIN GAZETECİ OLMAK ZOR

AŞÇILIĞIN BAŞKENTİ

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

GENÇ HABER

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ADINA SAHİBİ

Rektör Prof. Dr. Fuat ERDAL
GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İletişim Bilimleri Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Bülend Aydın ERTEKİN
SORUMLU MÜDÜR

Gazetecilik Bölümü Bölüm Başkanı

Prof. Dr. İncilay CANGÖZ
YAZI İŞLERİ MÜDÜRLERİ

Prof. Dr. Haluk BİRSEN

Doç. Dr. Tezcan ÖZKAN KUTLU
Dr. Öğr. Üyesi Çağdaş CEYHAN

EDİTÖRLER

Öğr. Gör. Ufuk TOZELİK

Araş. Gör. Ferhat YASAV

Araş. Gör. Duygu KEÇELİ

Araş. Gör. Alper Hakan YAVAŞÇALI

Araş. Gör. Hülya TEKBIYIK

Araş. Gör. Mehmet Anıl ÜNAL

Araş. Gör. Hatice KAHRAMAN

ADİYAMAN

Araş. Gör. Canver ÇELİK

GÖRSEL YÖNETMEN

Prof. Dr. Sibel ONURSOY

GÖRSEL YÖNETMEN YARDIMCISI

Araş. Gör. Ferhat YASAV

ISSN:2147-6519

2022-2023 Güz

YAYIN TARİHİ: Ekim 2022

Öğretim yılı boyunca toplam

4 sayı yayımlanır.

Eğitim ve uygulama dergisi Genç Haber, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Gazetecilik Bölümünde

“BYN 404 Dergi Yayımcılığı Uygulamaları” dersi kapsamında hazırlanmaktadır.

YAZIŞMA ADRESİ:

Anadolu Üniversitesi

İletişim Bilimleri Fakültesi

Yunus Emre Kampüsü 26470 ESKİŞEHİR

YENİ BİR İSİM VE YENİ BİR DÖNEM

2022-2023 eğitim öğretim yılını farklı başlıyoruz. Bölümümüzün adı değişti. Artık Basın ve Yayın Bölümü değiliz, Gazetecilik Bölümüyüz. Aslında başından beri gazetecilik eğitimi veriyorduk. Bu bağlamda, söz konusu değişiklik sadece bölümün ismine dair oldu. Ancak bu değişim süreci beraberinde pek çok tartışmayı da getirdi çünkü bölüm adının ne olacağına karar verirken geleceğe ve ders programınıza da bakmak zorunda kalıyorsunuz. Pek çok isim tartışıldı. Çoğunlukla “Yeni Medya ve ...” şeklinde isimler üzerinde duruldu. Ancak “yeni” dediğimizin ne kadar yeni olarak kalacağı meçhul, üstelik literatürde “new media” kavramı yerini “many media” kavramına bırakmaya başlamışken böyle bir ekleme doğru olmazdı. Sonuç olarak biz gazetecilik eğitimi veriyoruz, teknoloji haberi iletmenin aracı. İşin yapılış biçimini değiştirmesi önemli ancak yapılan iş her durumda gazetecilik. Gazetecilik tek başına yeterli ve güçlü bir kavram üstelik saygın ve onurlu bir meslek.

Gazetecilik eğitimi pek çok farklı disiplinden beslenen, iyi bir entelektüel birikime ve güçlü bir iletişim becerisine gerek duyan öğrenim süreci. Bu sürecin en önemli parçası ise haber yapma pratiğinin geliştirilmesi. Pratik dediğimiz şey haberi bulma, toplama, yazma ya da yayına hazırlama ve yayımlama becerisinin geliştirilmesini kapsıyor. Bu becerinin niteliği öğrencinin meslekle ilişkili teknolojileri ve yazılımları doğru ve verimli kullanma becerisi kazanmasıyla anlamlı hale geliyor. Bu nedenle uygulamasız bir gazetecilik eğitimi düşünülemez. Ne var ki bütün dünyayı kasıp kavuran Kovid 19 pandemisi eğitim öğretim süreçlerini de pek çok baş-

ka şey gibi kısıtladı. Uygulamasız ya da kısıtlı uygulamaya izin veren bir eğitim-öğretim sürecinin yaşanmasına neden oldu.

Dört yıla yayılmış gazetecilik eğitiminde her bir dönemin önemi büyüktür. Her bir dönem üzerinde düşünülmesi, öğrencinin gelişimi için tasarlanmış bir basamaktır. Mezuniyete ulaşan bu merdivenin her bir basamağı hakkı ile tırmanılıp geçildiğinde nitelikli bir sonuca ulaşmak mümkün olur. Pandeminin sarstığı bu tırmanma süreci öğrencilerimizde bazı eksiklikler yarattıysa da elinizdeki derginin çıkmasına engel olmadı. Çünkü onlar kendilerinden, biz hocaları olarak onlardan vazgeçmedik. Beraber çalıştık, emek ve zaman harcadık. Sonucunda da eksikliklerimizi uygulamalı eğitimin sağladığı avantajlarla kapattık. Uzun bir zamandır yayımlanmasına ara verdiğimiz dergimizi yeniden yayına hazırladık. Hiç kuşkusuz eksikliklerimiz var, başka koşullarda daha iyisini de yapabirdik ama gazetecilik zamanla yarışmaktır. Zamanı geldiğinde haber yayımlanmaya hazır olmalıdır. Bizim için de o zaman geldi. İyi okumalar.

Prof. Dr. Haluk Birsen
EDİTÖR

İçindekiler

Beş bin yıllık kültür: Pazar	04
Yerel medyada kadın gazeteci olmak zor	06
Diş beyazlatmayı uzmanlar yapmalı	07
Mengen: Aşçılığın başkenti	08
Akılcı ilaç kullanımını şart	10
HPV virüsü taşıyor olabilirsiniz	11
Sokaklar onların geçim kapısı	12
Çadır ve karavan tatilcinin yeni gözdesi	14
Motifler dijital dünyada hayat buluyor	15
Her köpek kayıt altına alınmalı	16
Macera tutkunlarının sporu	18
Türkiye'ye minnettarız	20
Dünyanın yemeği çöpe gidiyor	22
Kahramanca yaşayın!	28
Müzik terapisi her yaş için uygun	31

Beş bin yıllık kültür: Pazar

Pazarlar binlerce yıldır hayatımızdaki yerini koruyor. Giderek değişen ve çeşitlenen pazarlar, Türk halkı için hâlâ vazgeçilmez bir konumda.

Batuhan ÖZDEMİR

Pazarların toplum hayatındaki yeri oldukça büyük ve önemli. Yapılan araştırmalara göre ilk pazarların tarihçesi M.Ö. 3000 yılına dayanıyor. İlk pazarlar, günümüzdeki pazarların aksine şehirlerin dışında kuruluyordu. Şehirlerdeki nüfusun artmasıyla birlikte pazarlar, şehir merkezlerine taşındı. İlk pazarlarda satılan ürünler sebze, meyve ve kumaş ile sınırlı kalırken, pazarlar zamanla büyük ticaret merkezleri haline geldi. Ortadoğu'nun en büyük pazarlarından biri olan Kapalı Çarşı 1461 yılında açıldı. Mısır Çarşısı da Turhan Sultan tarafından 1660 yılında yaptırıldı.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE ARTIŞ

Cumhuriyetle birlikte pazar sayılarında gözle görülür bir artış yaşandı ve nüfusun artmasıyla birlikte pazar sayıları da arttı. 1933 yılında belediyelerde kurulan haftalık pazar sayısı 460 olurken, bu sayı 1950'li yıllarda 650'ye çıktı. Günümüzde ise bu sayının dört binden fazla olduğu biliniyor. 1933 yılındaki verilere göre, Ağrı, Bingöl, Elâzığ, Malatya, Mardin, Muş, Siirt, Tokat, Tunceli, Şanlıurfa, Sivas, Giresun, Gümüşhane, Çankırı, Çanakkale ve Uşak gibi pek çok il merkezinde pazar kurulmuyor. Diğer yandan bugün sadece Hakkâri, Tunceli ve Muş'un il merkezlerinde pazar kurulmuyor.

Pazarların kurulma sayısı ilden ile değişiklik gösteriyor. Bir ilde haftada bir kez kurulan pazar, başka bir ilde haftada 3-4 kez kurulabiliyor. Pazarların kurulma sayısı bölgenin nüfusuna bağlı olarak değişiklik gösteriyor.

Pazarların kurulduğu günün belirlenmesinde ise dini nedenler önemli bir rol oynuyor. Osmanlı döneminden beri Hristiyanların çoğunlukta olduğu bölgelerde pazar günü kurulan pazarlar, Müslümanların çoğunlukta olduğu bölgelerde cuma günü kuruluyor. Özellikle kırsal kesimlerde pazarlar cuma günü kuruluyor. Cuma günü,

kırsal kesimde yaşayan insanların, ibadet için şehre geldiklerinde alışveriş yapabilmeleri için özellikle seçiliyor. 2005 yılındaki Türkiye geneli istatistiklere bakıldığında, pazarlar en çok Cuma günleri kurulurken, en az Pazartesi günleri kuruluyor. Bazı istisnalar haricinde birçok pazar, sabah kurulup akşam toplanıyor.

HER MÜŞTERİYE ÖZEL PAZAR

Gidilen pazara göre satılan ürünlerde değişiklik gösteriyor. Semt pazarında satılan kozmetik ürünler, küçük bir beldede kurulan pazarda bulunamayabiliyor. Pazarlar, gıdaya yönelik pazarlar, kıyafet pazarları, hayvan pazarları ve ikinci el ürün satan pazarlar olmak üzere dörde ayrılıyor. Geçmişte ise odun pazarları ve saman pazarları da bulunuyordu.

Sürekli gidilen pazarlarda tanışılan pazarcılarla, samimi ilişkiler kurulurken pazarlar, sadece ihtiyaçların giderildiği yerler olmaktan çıkıp, aynı zamanda sosyal ilişkilerin de kurulduğu yerlere dönüşüyor.

Özellikle kırsal alanlardaki birçok pazarcı, aynı zamanda da üretici durumunda. Pazarcı, tarlada biçtiği ürünü kırsal alana gelip tezgâh açarak halka satıyor. Böylece müşteriler, mevsiminde yetmiş organik ürünlere ulaşabiliyor. Diğer yandan pazarcılar ürünlerini araçlara takılmadan doğrudan halkla buluşturma şansına sahip oluyor.

MARKET-PAZAR REKABETİ

Günümüzde pazarların en büyük rakibi olarak marketler öne çıkıyor. Marketlerin Türkiye'deki tarihi ise oldukça eskiye dayanıyor.

1950'li yılların başlarında Türkiye'de pahalılık ve yokluk hakimdi. Giderek artan nüfus, pahalılığın ve ürün yokluğunun başlıca nedenlerinden arasındaydı. İnsanlar almak istedikleri ürünleri ya bulamıyor, bulsalar bile fiyatının yüksek olmasından dolayı satın alamıyorlardı.

1954 yılında İstanbul Belediyesi, İsviçreli Migros ile anlaşmaya vardı ve Migros Türkiye'ye 20 gezici kamyon göndererek ürün satışına başladı.

Market zincirleri giderek çoğalmaya devam ederken, aynı zamanda da insanlara ekmek kapısı oldu. Türkiye Perakendeciler Federasyonu Başkanı Ömer Düzgün'ün açıklamalarına göre, yerel zincir marketlerde çalışan sayısı 100 bini geçti. Sadece 2020 yılında yerel market zincirlerinde çalışmaya başlayan kişi sayısı 8 bini buldu. Özellikle pandemi döneminde marketlere ilgi iyice arttı. İnsanlar kalabalık pazar ortamlarından uzaklaşıp marketlere yöneldi.

Büyük market zincirlerine ilginin artmasına karşın, pazarlar, özellikle sebze ve meyve ürünlerinde tüketici gözündeki yerini korumaya devam etti. Rekabet kıyasıya olsa da ikisi arasında önemli farklar var. Pazarlarda satılan sebze ve meyve marketlerde de satılıyor. Pazarların belirli günleri varken, marketlerde böyle bir şey söz konusu olmuyor. Pazarların aksine marketler, haftanın her günü hizmet veriyor.

Diğer yandan, marketler ve pazarlardaki bazı ürünlerde fiyat farkı göze

çarpıyor. Özellikle sebze ve meyvelerde market fiyatları pazarlara göre daha yüksek. Marketler neredeyse her yerde karşımıza çıkarken pazarların yerleri ve sayıları son derece sınırlı.

Özellikle son dönemde internet üzerinden alışverişin artmasıyla birlikte insanların alışveriş alışkanlıkları da değişti. Tüketiciler, sebze ve meyve dahil her türlü ürünü internet yoluyla satın alabiliyor.

BİZ TERK ETTİK BATI SAHIPLENDİ

Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünden Dr. Öğr. Üyesi Erhan Akarçay, bazı batılı ülkelerde mevsimsel ürünlerin satıldığı pazarların giderek yaygınlaştığını söyledi. Akarçay, "Bizim hızla terk etmeye çalıştığımız şeyin, batıda farklı biçimlerde yeniden ortaya çıktığını görüyoruz" dedi.

Pazarları pek çok ihtiyacın giderildiği yerler olarak tanımlayan Akarçay, pazarlarda satılan ürünlerin giderek azaldığına dikkat çekti. "Özellikle büyük şehirlerde küçük üretici artık pazar yerlerine ulaşamıyor" diyen Akar-

çay, pazarlarda taze ürüne artık daha az ulaşılabildiğini ve süper marketlerin büyük ölçüde pazarların yerini aldığını kaydetti. Erhan Akarçay, "Süpermarketteki ürünlerin daha güvenilir, daha taze ve daha hesaplı olduğu kanısıyla insanlar süpermarketlere doğru yöneliyor" dedi.

Bir tüketici olarak marketler ve pazarlar arasında bir denge kurmaya çalıştığını ifade eden Akarçay, "Bazı ürünleri yerel üreticilerden alıyorum ama belli ürünler için de markete gidiyorum" şeklinde konuştu.

*Dr. Öğr. Üyesi
Erhan Akarçay*

Özge Zaim

Merve Demir

Yerel medyada kadın gazeteci olmak zor

Yerel medyadaki kadın gazeteciler cinsiyet eşitsizliği yaşamaktan ve ayrımcılığa uğramaktan yakınıyor. Gazeteciler, kadın habercilerin daha az değer gördüğünü savunuyor.

Deniz GÜNGÖR

Yerel basında çalışan kadın gazeteciler, cinsiyet eşitsizliğinin getirdiği zorluklar nedeniyle mesleklerini yapmakta zorlandığını belirtiyor. Olay yerine gittiklerinde erkek meslektaşlarının ayrımcı tavırlarına maruz kaldıklarını belirten kadın gazeteciler, özellikle geceleri haber takip ederken çeşitli zorluklar yaşadıklarını ifade ediyor.

Eskişehir'de görev yapan gazetecilerden İstikbal Gazetesi, Gazete Duvar ve Anka Haber Ajansı muhabiri Özge Zaim ile Sakarya Gazetesi muhabiri Merve Demir kadın gazetecilerin yaşadığı zorlukları anlattı.

SEN DUR, BİZ BAKARIZ!

Yerel medyada kadın gazetecilerin, erkeklere oranla daha az değer gördüğünü savunan Özge Zaim, "Olay yerine gittiğimiz zaman erkek meslektaşlarımızın 'Sen dur, arabadan inme biz bakarız' tarzında söylemleriyle karşılaşıyorum" dedi. Kadın gazetecilerin, haber kaynaklarının evlerine giderken tedirginlik yaşadığını kaydeden Zaim "Kadın gazeteciler maalesef erkek gazeteciler kadar önemsenmiyor" ifadelerini kullandı. Kadın gazetecilerin, gazete tarafından daha basit haberlere gönderildiğini belirten Zaim,

"Daha ses getirci haberler daha çok erkek gazetecilere veriliyor, kadınlar ise basit, sıradan haberlere yönlendiriliyor. Yerel gazetelerde kadın gazeteciler daha çok yaşam, kültür-sanat konularında haberlere gönderiliyor" şeklinde konuştu.

Yerel basında kadın gazetecilerin toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle engellendiğine dikkat çeken Özge Zaim "Bizleri geceleri haber yapmaya göndermek istemiyorlar. Kadına 'Senin çocuğun var, ev işleri var' düşüncesiyle bakılıyor" ifadelerini kullandı.

GECE ORADA NE İŞİN VAR?

Kadın gazetecilerin kalıplaşmış rollere karşı gelmesi gerektiğini vurgulayan Zaim, mesleklerini yapmalarının önündeki en büyük engelin toplumsal kalıplar olduğunu söyledi. "Ben tek başıma da olsam bu algıya karşı birçok kez savaş açtım" diye konuşan Zaim "Bana 'Sen kadınsın gece orada ne işin var?' dediklerinde bile gecenin bir yarısı taksiye atlayarak habere gittiğimi hatırlıyorum. Burada asayiş haberleri ile ilgili bir durum olduğunda erkek meslektaşlarıma bana haber vermelerini rica ediyorum fakat hiçbir zaman bir geri dönüt alamadım. Tek başına bu savaşı ver-

diğimizde yoruluyoruz. Bu nedenle kadın gazeteciler olarak bir olmamız gerektiğini düşünüyorum" dedi.

CİNSİYETİN ÖNEMİ YOK

Sakarya Gazetesi muhabiri Merve Demir ise kadın gazetecilerin sahada sıkça sözlü veya fiziksel tacizle karşı karşıya kaldıklarını söyledi. Sahada çalışan kadın gazetecilerin şiddete uğrama ihtimalinin yüksek olduğunu kaydeden Demir, "Fiziki bir şiddete şu ana dek maruz kalmadım ancak öyle bir imkânları olsa geri adım atmayacaklarını biliyorum. Bu konuda asla çekinmiyorlar ve bu maalesef bu durum toplum genelindeki eğitim seviyesinin düşük olmasından kaynaklanıyor" şeklinde konuştu.

Gazetecilik mesleğinde cinsiyetin bir önemi olmadığını vurgulayan Merve Demir şunları söyledi:

"Mesleğimde dördüncü yılımdayım ve bu süreç içerisinde hiçbir zaman erkek meslektaşlarımızın beni baskılamasına izin vermedim. Bir yere tırmanılması gerekiyorsa tırmandım, tehlikeli bir yere gidilmesi gerekiyorsa da bundan çekinmedim. Kadın olmanın gazetecilik yapmaya bir engeli yok ve olamaz. Sonuç olarak hepimiz kamuyu için çalışıyoruz."

Diş beyazlatmayı uzmanlar yapmalı

Sosyal medyadaki sağlıkla ilgili akımlara bir yenisi eklendi. Diş beyazlatma yöntemi olarak yayınlanan videolarda insanlar dişlerini karbonat, sirke, alüminyum folyo vb. maddeleri kullanarak beyazlatmaya çalışıyor.

Pınar HINCAL

Sosyal medyadaki pek çok içerik arasında sağlığa yönelik paylaşımlar da sık sık karşımıza çıkıyor. Sağlığa yönelik akımlardan biri de diş beyazlatma yöntemleri. Milyonlarca kişi tarafından izlenen bu videolarda içerik üreticileri, birçok kişinin sahip olmak istediği güzel gülüş ve bembeyaz dişleri evde uygulanan işlemlerle elde edilebilir olduğuna inandırıyor. Bu içerikleri üreten kişiler karbonat, sirke, limon ve alüminyum folyo gibi maddeleri kullanarak dişlerini beyazlattıklarını öne sürüyor.

ÖLÜME BİLE YOL AÇABİLİR

Diş beyazlatma işleminin maliyetli olduğunu ve bu işlemin evde yapılabileceğini öne süren içerik üreticileri, bu işlemi aslında diş için çok zararlı olabilecek maddelerle ve evde uyguladıkları videolar yayınlıyor. Bu akımda içerik üreticileri alüminyum folyo içerisinde sirke, karbonat ve diş macununu karıştırıp bunları folyoya dökerek dişlerine yapıyor.

Uzmanlar evde yapılan bu ve benzeri uygulamaların diş minelerine ciddi zararlar verebileceğini, diş kaybına yol olacağını ve ölüme bile yol

Dt. Sena Nur Akgün

açabileceğini söylüyor.

Diş Hekimi Sena Nur Akgün, sosyal medya aracılığıyla ve kulaktan dolma bilgilerle yapılan işlemlerin sağlığa son derece zararlı olduğuna dikkat çekti. Diş minesini aşındırma yoluyla yapılan bu işlemlerin diş sağlığını olumsuz etkileyeceğini belirten Akgün, "Diş beyazlatma, sosyal medyada benim de karşıma çıkan bir akımdı. Bu gibi diş beyazlatma akımları tamamen diş minesini aşındırarak ve yıpratarak beyazlatmaya yönelik işlemlerdir. Kısa vadeli beyazlık sağlasa da uzun vadede asla kalıcı değildir" şeklinde konuştu. Akgün karbonat ve sirke gibi maddelerle yapılan beyazlatma uygulamalarının zamanla dişleri doğal renginden daha da koyu bir renge dönüştüreceğini ve diş üzerinde koyu lekeler oluşturabileceğini ifade etti.

Alüminyum folyo gibi maddelerin bilinçsiz bir şekilde dişlere takılması son derece zararlı olduğunu vurgulayan Nur Akgün "Folyonun içinde bulunan ağır metaller başka maddelerle de birleşip ağıza sokulduğunda kişinin zehirlenmesine yol açabilir. Bu kişiyi eğer alerjisi var ise ölüme kadar götürebilir" şeklinde konuştu.

Akgün, işlemin uzman kişiler tarafından kliniklerde yapılması gerektiğini belirterek şunları söyledi:

"İlk olarak diş etini koruyucu bir jel kullanarak diş hassasiyetini en aza indirmeye çalışıyoruz. Ardından diş minesine uygun asitleri uyguladıktan sonra ışınlama cihazı ile dişlere 30 dakika işlem uyguluyoruz. Daha sonra hastanın da hekimin de uygun gördüğü bir tona kadar açıldıktan sonra işlemi bitiriyoruz. Belirli aralıklarla uygulanan seanslar ile bu beyazlatma işlemi devam edebilir" Akgün işlemin ardından bir hafta boyunca da çay, kahve, kola gibi diş boyayacak içeceklerden uzak durulması gerektiğini kaydetti.

FIRÇA SEÇİMİ ÇOK ÖNEMLİ

Doğru diş fırçalama konusunda da açıklamalarda bulunan Sena Nur Akgün, "Birçok insan sert kıllı fırçalarla fırçalamanın da dişleri daha fazla temizlediğine ve daha çok beyazlatacağına inanır. Bu da son derece yanlış bir uygulamadır. Sert kıllı fırçalar da dişlerin aşınmasına ve diş hassasiyetine sebep olabileceği için orta sertlikle fırçalar kullanmak çok daha faydalı olacaktır" şeklinde konuştu.

Mengen: Aşçılığın başkenti

Bolu'nun küçük ilçesi Mengen, yüzyıllardır süregelen aşçılık geleneği sayesinde bütün dünyada adını duyurdu. 15. yüzyılda Osmanlı saraylarında başlayan aşçılık macerası Türkiye'nin ilk aşçılık lisesiyle bugün de kesintisiz devam ediyor.

Sonat GÖKDEMİR

Türkiye'de aşçı denildiğinde akıllarda Bolu'nun şirin ilçesi Mengen canlanıyor. Tarihin çok eski sayfalarından bu yana Mengen'deki aşçılık geleneği devam ediyor ve her geçen gün büyüyor. Hatta saraylarda başlayan Mengen aşçılık geleneği günümüzde ülke sınırlarını aşarak bütün dünyaya yayıldı. Bugün Avrupa'dan Afrika'ya, Afrika'dan Amerika'ya kadar Mengenli ya da Mengen'den eğitim almış aşçılarla karşılaşılıyor. Nüfusu küçük bir ilçe olmasına rağmen dünyaya çapında çok büyük bir üne sahip olan Mengen, içinde yer alan; Türkiye'nin ilk, dünyanın dördüncü aşçılık lisesi, yine Türkiye'nin ilk aşçılık yüksekokulu ve gastronomi bölümüyle Türkiye'de bir aşçılık eğitim merkezi olarak değerlendiriliyor.

Tanju Tatlı

Bunun yanında Mengen'de Uluslararası Aşçılık Festivali ve Ulusal Aşçılık Kampı gibi ismine yakışır etkinlikler düzenleniyor.

OSMANLI SARAYLARINDA BAŞLADI

Mengen'de öğretmenlik mesleğinin yanında gazetecilik yapan ve aynı zamanda Aşçılık Lisesi mezunlarından Varol Varlık, Mengenli aşçıların 1500'lü yıllardan itibaren Osmanlı saraylarında görev yaptığını söyledi. Bazı aşçıların mezarlarının padişahların ve sadrazamların yanında olduğunu belirten Varlık "Bu gelenek, aşçılığın eğitiminin olmadığı dönemlerde babadan oğula usta çırak ilişkisi şeklinde yüzyıllarca devam ediyordu." dedi. Varol Varlık, "Eskiden aşçı adayları, önce yetiştirilmek üzere para dahi almadan bulaşıklıkla başlıyorlardı. 1 ila 5 yıl arası bulaşık yıkıyorlardı. Sonra uygun görülen dönemlerde aşçılığa alınıyorlardı. Asıl eğitim o andan sonra başlıyordu." şeklinde konuştu.

TÜRKİYE'NİN İLK AŞÇILIK LİSESİ

Mengen'de aşçılıkla ilgili eğitim veren okulların akademik anlamda mesleğe çok büyük katkıları olduğunu anlatan

Varlık, Aşçılık Lisesi'nin Türkiye'de ilk, dünyada dördüncü olduğunu söyledi. Varlık, Mengen de kurulan yüksekokulun da yine ülkemizde ilk olduğunu kaydetti. Varlık, 5 bin nüfuslu bir ilçe olup da aşçılık lisesi, yüksekokulu ve gastronomi bölümü olan başka bir yer bilmediğini ifade etti. Özellikle yüksekokulun açılmasının ardından Mengen'in uzmanların da bulunduğu bir noktaya ulaştığını kaydetti. Varlık ayrıca Ulusal Aşçılık Kampının da Mengen açısından çok başarılı bir etkinlik olduğunu söyledi. Varlık, Türkiye'nin dört bir yanından gelen şanslı öğrencilerin bu kamp sayesinde uygulamalı bir şekilde aşçılığı yakından tanıdıklarını belirtti.

Varol Varlık

Mengen'de 30 yılı aşkın süre gazetecilik yapan Sinan Gökdemir, Mengen'in aşçılık hikayesinin Fatih Sultan Mehmet devri, aşçı olarak da Yakup Usta'ya dayandığını ifade etti. Gökdemir, "Bir vesile ile yolu sarayda keşişen ve orada aşçılık konusunda kendini kabul ettiren Yakup Usta'nın yeğenini saray mutfağının bulaşıkhanesine almasıyla Mengen adına alaylı aşçılığın yolu açılıyor." dedi. Mengen'de her haneden en az bir aşçının çıktığını ve bir kez isim yaptıktan sonra da bir marka haline geldiğini anlatan Gökdemir, aşçıların duayeni olarak bilinen rahmetli Aydın Yılmaz Usta'nın önderliğinde 70'li yılların sonlarında başlatılan çalışmaların bir sonucu olarak Aşçılık lisesinin Mengen'de kurulduğunu söyledi.

Gökdemir "Artık Mengenli aşçı ile değil, Mengen mezunu aşçı ile övünmeye başladık. Onlar da bu markanın değeri ile yürüyor." dedi. Mengen'in yemek kültürünün merak edildiğini ancak kendi bünyesinden ç ı k a n pek bir

Sinan Gökdemir

yemek olmadığını anlatan Gökdemir, Mengen'in bir Hatay veya Gaziantep olmadığını fakat her yemeği layığıyla yapan yetenekli aşçılarıyla ünlü olduğunu söyledi.

DÜNYAYA YAYILDILAR

Kent ve Mekân Bağlamında Mengen Aşçılık Geleneği kitabının yazarı Tanju Tatlı ise özellikle Tanzimat sonrasında İstanbul'da yönelik çok ciddi bir Mengenli aşçı yoğunlaşması yaşandığını kaydetti. Mengenli aşçıların daha sonra Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara ve diğer şehirlere, ilerleyen yıllarda da turizmin etkisiyle bütün Türkiye'ye ve dünyaya yayıldığını ifade etti. Tatlı "Örneğin Atatürk'ün Mengenli aşçısı Afgan kralına yemek hazırlamış. Bu yemeği de Afgan kralının çok beğenmesi sonucu oraya bir aşçı transferi gerçekleşmiş. Böyle güzel enstantaneler var. Dolayısıyla aşçılık Mengen için mesleki bir göçtür ve çok önemlidir." dedi. Ayrıca Ulusal aşçılık kampının da Mengen açısından çok başarılı bir etkinlik olduğunu ifade eden Varlık, Türkiye'nin dört bir yanından gelen şanslı öğrencilerin bu kamp sayesinde uygulamalı bir şekilde aşçılığı yakından tanıdıklarını belirtti.

AŞÇILIK KAMPI ÇOK YARARLI

Tatlı, aşçılık okulunun devir teslim töreninin özel bir etkinlik olduğunu belirten Tatlı lise öğrencilerinin davul zurna ile bir eğlence ortamında

staja gönderilmesinin bir dayanışma ortamı sağladığını belirtti. Tatlı "Bu etkinlik sırasında mezun olacak gençler, staja gidecek öğrencilere kepçelerini teslim ediyorlar. Daha sonrasında genç aşçılar, kentte uniformalarıyla yürüyüş yapıyor" dedi.

Abu Dhabi Rixos Premium Otel'de çalışan Mengenli aşçı Yavuz Selim Aksakal, son dönemde Mengen Aşçıları Okulu Mezunlar Derneği (ASOMDER) önderliğinde Mengen'de yapılan ve bir hafta süren aşçılık kampının çok faydalı bir etkinlik olduğunu söyledi. Kendisinin de üç defa bu kampta yer aldığını belirten Aksakal, bu süreçlerde mükemmel tecrübeler edindiğini, birçok şefle bağlantı kurma fırsatı yakaladığını ifade etti. Aksakal, aşçılık kampının yalnızca öğrenciler için değil, şefler için de güzel bir fırsat olduğunu kaydetti.

Yavuz Selim Aksakal

Akılcı ilaç kullanımı şart

Ülkemizde her yıl 350 tondan fazla ilaç bilinçsiz ve yanlış kullanım yüzünden çöpe atılıyor. İsfraf edilen ilaçların ülkemize maliyeti yılda 500 milyon doları buluyor.

Nurten GÜNEŞ
Muhsin Mert KARAKURT

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre, Türkiye’de yılda 362 ton ilaç çöpe atılıyor. İlaçların yarısından fazlası uygun olmayan şekilde reçeteleniyor veya satın alınıyor. Hastaların yarısı da ilaçlarını yanlış şekilde kullanıyor. İlaçların bilinçsiz bir şekilde çöpe atılması çevreye ve insan sağlığına büyük zararlar verdiği gibi, önemli bir ekonomik kayba da neden oluyor. Yine DSÖ’ye göre ilaçların yaklaşık yarısı yanlış veya gereksiz kullanılıyor ya da kutusu bile açılmadan çöpe gidiyor.

KUTULARI BİLE AÇILMIYOR

İlaç tüketiminde %18.1 ile antibiyotikler ilk sırada yer alırken bunu %12.3 ile ağrı kesiciler takip ediyor. Tüketimde antiromatizmal ilaçlar %11, soğuk algınlığı ve öksürük ilaçları da %8.4’lük pay alıyor.

Ankara Ticaret Odası (ATO) tarafından hazırlanan “İlaçta İsfraf” konulu rapora göre; ülkemizde eczanelerdeki ilaçların ortalama %7’si son kullanma tarihi geçtiği için çöpe atılıyor, evlerde ise ilaçların %60’ı kutusu dahi açılmadan kullanım süresi sona eriyor. Tüm bu çöpe giden ilaçların maliyeti de yaklaşık 500 milyon doları buluyor.

AKILCI İLAÇ KULLANIMI

Tüm Eczacı İşverenler Sendikası (TEİS) Genel Başkanı Ecz. Nurten Saydan Türkiye’deki ilaç israfının nedenleri hakkında şunları söylüyor: “Yaşlanan nüfus, yeni çıkan ve geri ödemeye

giren ilaçlar ile kanser gibi rahatsızlıklardaki artışlar, kamunun ilaç harcamalarını her geçen gün artırıyor. İnsan hayatının uzamasının ilaç ve sağlık harcamalarındaki artışı beraberinde getirmesi de kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkıyor. Diğer taraftan ülkemizde sağlık hizmetine erişimin kolaylaşması, hastaların doktora müracaat sayılarını artırdı. Aile hekiminin yazdığı ilaçlar alındığı halde bu ilaçlar kullanılmadan başka hastanelerde muayene olunarak farklı farklı ilaçların alınması da başlıca sorun kaynağıdır. Bunun yanı sıra ülkemizdeki sağlık okuryazarlığının düşük olması,

ilacı alan ama kullanmayan, dolayısıyla da bilinçsiz ilaç tüketimine neden olan bir toplum yapımız olduğunu ortaya koyuyor.” “Akılcı ilaç kullanımı” kavramına dikkat çeken Saydan şöyle devam ediyor:

“Akılcı ilaç kullanımı, tedaviyi belirleyen doktorun öngördüğü tedavi şemasına uygun olarak eczacı bilgilendirmesi ve rehberliğinde doğru ilacın doğru zamanda, doğru dozda kullanılmasıyla gerçekleşir. Bu sistem sayesinde hastalar sağlık sisteminin tedavi basamakları arasında gereksiz yere gezip zaman kaybı ve ekonomik kayıp yaşamazlar. Aynı zamanda, devlet de iş gücünden ve sağlık harcamalarından tasarruf eder. Ülkemizde maalesef ki insanlar komşu, eş, dost ya da arkadaş tavsi-

yesiyle tansiyon, diyabet gibi kronik rahatsızlıklarda kullandıkları ilaçları hatta kanser tedavisinde kullandıkları ilaçları bile bırakıp ne içerdiği belli olmayan sözde bitkisel tedavilere yöneliyor. Bu da çok ciddi sağlık sorunları yaşanmasına yol açıyor. İlaç kullanırken mutlaka eczacıların tavsiyelerine uyulmalı, onlara danışmadan ilaç kullanılmamalıdır.”

İÇİMİZDEKİ HEKİMİ UNUTTUK

Anesteziyoloji ve Algoloji Uzmanı Dr. Erhan Özer, bütün hastalıkların en büyük nedeninin aslında kişinin kendisi olduğuna dikkat çekiyor. Özer, “Sağlığımızı tehdit eden en önemli sebeplerin başında aslında korku ve evham gelir. Bütün doktorlar ve ilaçlar bir araya gelse bile içimizdeki hekim kadar güçlü olamaz. Çünkü içimizdeki hekim yedek parçayı orijinal kaynağından alır, dış hekim yan sanayi çalışır. İçimizdeki hekimi unuttuk. Bizim her fırsatta telaşla doktora gitmemize sebep olan en büyük etkenlerin başında korkularımız geliyor. Yapılması gereken tek şey, sükûnet. Yani istirahat etmek, ruh, zihin, beden bütünlüğünü tekrar oluşturmak ve bağıışıklık sistemini güçlendirmek... O zaman hasta olmayız, doktora da gitmeyiz, ilaç da içmeyiz” dedi.

Eczacı Aslı Yılmaz ise israfın önüne geçmek için reçetede ilaçların alınmadan önce evdekilerle karşılaştırılabileceğini belirterek, “Böylece ayınları tekrar alınmamış olur ayrıca elimizdeki tedavisini tamamlamış ilaçlar ihtiyaç halinde kullanılmak üzere hastane eczanelerine verilebilir” ifadelerini kullandı.

HPV virüsü taşıyor olabilirsiniz

Cinsel yolla bulaşan virüsler arasında en yaygını olan HPV'nin rahim ağzı kanseriyle yakından ilişkisi bulunuyor. HPV virüsüne karşı bazı ülkelerde ücretsiz aşı yapılıyor. Ancak HPV aşısı ülkemizde aşı takviminde yer almıyor.

Sevdam YILDIRIM

Human Pappiloma Virus (HPV) büyük oranda cinsel yolla bulaşan ve tüm dünyada yaygın görülen bir enfeksiyon. HPV aktif cinsel hayatı bulunan kişilerin neredeyse yarısında görülüyor ancak çoğu insanda sorun oluşturmuyor. Buna karşın HPV bazı kişilerde cilt problemleri ve kansere yol açabiliyor. HPV genellikle belirti göstermediği için tanı ancak özel testlerle konulabiliyor. Bazı ülkelerde HPV'ye karşı takvime bağlanmış aşı politikası uygulanıyor ve aşı enfeksiyonun önlenmesinde önemli rol oynuyor. Avustralya, Kanada, Portekiz, Norveç, Finlandiya ve Danimarka gibi ülkelerde uygulanan ücretsiz aşı politikası, virüsün yaratabileceği hücre değişikliklerinin neredeyse tamamını önlemeyi mümkün kılıyor.

Erkeklerle de uygulanan HPV aşısı Türkiye'nin ulusal aşı takvimimizde yer almıyor. Bu nedenle üç doz uygulanan aşının ücretli olarak yaptırılması gerekiyor. Ancak HPV'nin en tehlikeli dört tipine karşı koruma sağlayan aşının yüksek fiyatı, yaygın olarak uygulanmasını engelliyor.

ERKEN AŞILANMA ETKİLİ

Kadın hastalıkları ve Doğum uzmanı Op. Dr. Talha Ayvaz, henüz HPV aşısını yaptırmamış olan kadın ve erkeklerle aşığı geç kalınmadan yaptırmaları konusunda çağrıda bulundu. Erken tanı için uygulanan Pap Smear testinin önemli olduğunu belirten Ayvaz, gelişmiş ülkelerde yapılan rutin taramalarla rahim ağzı kanseri riski oldukça azaldığını söyledi. Buna karşın gelişmekte olan ülkeler için bu ölümcül kanser türünün önemli bir sorun olmaya devam ettiğini kaydeden Ayvaz, "HPV aşısı erken yaşta yapıldığında koruyuculuğu da yüksek oluyor. Kız ve erkek çocuklarına 10 yaşından itibaren uygulanması tavsiye edilen aşığı kaçırınlar ise 26 yaşına kadar yakalama aşılarını olabilirler" dedi.

Rutin taramalarla jinekolojik enfeksiyonların önüne geçilebildiğini vur-

gulayan Talha Ayvaz, "Aşıyla önlem almak, kanser riskini önemli derecede ortadan kaldırıyor ancak aşılama yapılmadan önce vücutta HPV'ye rastlandıysa da, paniğe gerek yok. HPV tiplerinin %90'ı, yaklaşık 2 sene içerisinde herhangi bir hasar yaratmadan vücuttan atılıyor. Genellikle 30 yaşın altında ve bağışıklık sistemi güçlü kadınlarda virüsün vücuttan atılabiliyor. Bu yaşın üzerindeki kadınlar ise yüksek riskli grubu oluşturuyor" şeklinde konuştu. Ayvaz, HPV aşısının 45 yaşın üzerindeki erişkinlerdeki etkinliği ve güvenilirliğinin incelenmediğini belirtti. Dr. Ayvaz bu yaşın üzerindeki kişilerde rutin kontrollerin büyük önem taşıdığını söyledi. ve HPV aşısının yüksek maliyeti nedeniyle Türkiye'de yakın zamanda ücretsiz olamayacağını söyledi.

TÜRKİYE'DE HPV TESTİ ÜCRETSİZ

Ülkemizde 30 yaş üzeri kadınlara devlet hastanelerinde ücretsiz HPV testi uygulanıyor. Eğer daha erken yaşta yapılmak istenirse özel hastane veya kliniklerde ücretli olarak yapılabiliyor. Eczanelerden temin edilebilen aşı ise en yakın sağlık kuruluşunda uygulanabiliyor.

Yüksek fiyatı nedeniyle aşı yaptırmayan kadınlara aşığı ulaştırabilmek için gönüllü kuruluşlar, dernekler ve eczaneler sosyal medyada harekete geçmiş durumda olsa da bu durum aşılama oranlarına yansımıyor.

VİRÜS YETERİNCE BİLİNMIYOR

HPV virüsü ile ilgili son yıllarda yapılan araştırmalara göre kadınların büyük bir bölümü rutin kontrollerini yaptırmıyor. Op. Dr. Ayvaz, kadınların jinekolojik muayenelerine estetik operasyonlar kadar vakit ve bütçe ayırmadığını kaydetti.

Jo's Servikal Kanser Vakfı'nın araştırmalarına göre, HPV virüsü taşıdığı öğrenen kişilerin virüs konusunda bilgisi bulunmuyor. Virüs hakkındaki yetersiz bilgi, kadınlar için hayati önem taşıyan düzenli taramaların ya-

pılmasına engel oluşturuyor. Vücutta siğil çıkaran iki tipi dışında diğer riskli HPV tiplerinin herhangi bir belirtisi olmaması da rutin taramaların ertelenmesindeki önemli nedenler arasında gösteriliyor.

ERKEKLER DE ÖNLEM ALMALI

HPV'de erkekler genellikle taşıyıcı rol üstleniyor ancak onlar için de risk söz konusu... HPV virüsü erkeklerde penis ve boğaz kanserine yol açabiliyor. Bu nedenle uzmanlar erkeklerin de aşılmasını öneriyor. Dr. Ayvaz'a göre, cinsel yaşamında tek eşli olanlar testlerini yaptırdıysa ve virüse rastlanmamışsa bu onlar için iyi bir haber. Ancak tek eşli yaşamı olmayanların önlem alması büyük önem taşıyor ve Ayvaz kondom kullanmanın her zaman iyi bir fikir olduğunu kaydetti.

Genç kadın ve erkeklerle aşılarını olmaları ve jinekolojik muayenelerini yaptırmaları çağrısında bulunan Op. Dr. Talha Ayvaz şu şekilde konuştu:

"HPV aşısını olduktan sonra artık korunmasız seks yapabilmek yanlış bir düşünce. HPV aşıları çoğu HPV türleri için oldukça etkilidir. Ama bunlar diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı koruyamazlar. Hiç farkında olmadan bu hastalıkları başkasına bulaştırabilirsiniz."

Op. Dr.
Talha Ayvaz

Sokaklar onların geçim kapısı

Geri dönüştürülebilir atıkları toplayarak hayatlarını kazanan sokak toplayıcıları dönüşümün ilk halkasını oluşturuyor. Güvencesiz çalışan ve ailelerine destek olmak için mücadele eden sokak toplayıcıları ve çocuk işçiler yaşadıkları zorlukları anlattı.

Melis TÖZEL
Seher Gül SAYAR

Sokak toplayıcıları her gün mahalle mahalle gezerek, geri dönüştürülebilir atık maddeler, toplayan kişiler olarak biliniyor. Son yıllarda sayıları artan toplayıcılar hayatlarını sokaklardan topladıkları atıklardan kazanıyor.

Özellikle pandemi sonrası fiyatı yükselen kağıdın israf edilmemesi ve ayrıştırılması çok daha önemli hale geldi. Pek çok belediye geri dönüştürülebilir maddeleri kendi bünyesinde toplasa da geri dönüşüm kutusuna atılmayan kağıtlar ve diğer malzemeler söz konusu olduğunda sokak toplayıcıları devreye giriyor.

Sokak toplayıcıları, kağıt gibi geri dönüştürülebilir atıkları toplayıp geri dönüşüm merkezlerine götürerek, hem ülke ekonomisine katkıda bulunuyor hem de çevre kirliliğini azaltıyor. Bu ürünleri çöplerden alarak atık depolarına satıyor ve böylelikle geçimlerini sağlıyorlar. Atık depoları ise geri dönüşüm fabrikalarına satış yaparak geri dönüşüm sürecinde aracı rolünü üstleniyor. Sokak toplayıcılığının daha çok gençler, çocuklar ve orta yaş üstü erkekler tarafından yapıldığı görülüyor. Özellikle ülkemize sığınmacı olarak gelenler bu işe yöneliyor. Çoğu toplayıcı bu işe başkalarından görerek başladıklarını söylüyor.

YARISINI ONLAR TOPLUYOR

Toplayıcılık, sosyal güvencesi bulunmayan bir iş. Kayıt altına alınan ve belediye kooperatiflerinde çalışan toplayıcılar olsa da kayıt altına alınmayan toplayıcı sayısı küçümsenmeyecek miktarda. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın verilerine göre, Türkiye'de 100 bini İstanbul'da olmak üzere, 500 bin kayıtlı katı atık toplayıcısı bulunuyor. Haftada 10-30 ton, yılda ise bir milyon ton atık kağıt toplanıyor. Yılda 3 milyon ton dönüştürülebilir ambalaj atığı toplanırken bu miktarın yarısı sokak toplayıcılarından geliyor. Geri dönüşüm atıklarının büyük bölümü ruhsatsız, geçici, faaliyet belgesiz ve lisanssız depolara satılıyor.

Kayıtsız ve bağımsız çalışan sokak toplayıcıları, atıkları sanayi veya belediyenin atık geri dönüşüm toplama birimlerine para karşılığı devrediyor. Kayıt altında olmayan sokak toplayıcıları bağımsız oldukları için de çoğu zaman belediyelerle anlaşmazlık ve sıkıntılar yaşayabiliyorlar. Kağıt toplayanlar belediyelerin, topladıkları atıkların kamu malı olduğunu söylediğini ve bazen izin vermediğini söylüyor.

Yetişkin bir atık toplayıcısının günde ortalama olarak 100 kg kağıt topladığında atığın türüne bağlı olarak aylık 3.000-6.000 TL civarında bir gelir elde edeceği ifade ediliyor. Bununla birlikte atık toplayıcılığının çoğunlukla mevsimlik iş biçiminde yapılması, kış aylarındaki zorlu hava koşulları, belirli yerlerde atık toplama yetkisinin ilçe belediyeleri tarafından ele alınması ve engellemeler nedeniyle bu gelirin sürekliliği bulunmuyor. Atık toplayıcıları, kentte sağlıksız

ve güvencesiz koşullarda çalışmanın zorluklarının yanı sıra büyük bir kısım gizli evsizlik koşullarında yaşıyor. Çöplerden topladıkları geri dönüştürülebilir ham madde ile hem ülke ekonomisine hem de çevreye katkı sağladıklarını belirten toplayıcılar buna karşın görmezden geldiklerini savunuyor.

REKABET VAR

B.C., ülkesindeki iç savaş nedeniyle Türkiye'ye gelen sığınmacılardan biri. Yaklaşık bir yıldır sokak toplayıcılığı yaptığını söyleyen C., bu işin ona getirisinin günlük ortalama 100 ila 200 Lira olduğunu söylüyor. B.C., "Gün boyunca mahalle mahalle gezerek kağıtları topluyorum. Kendi aramızda da rekabet var. Çok fazla insan bu işi yapıyor. Genellikle hangi mahalleyi kimlerin topladığı bilirse de kendi aramızda kavgalar çıkabiliyor. Herkes ekmeğinin peşinde." diye konuştu.

C., neden bu işi yaptığını şu sözlerle aktardı:

"İnşaatta çalışmak çok zor ve emeğimin karşılığını tam olarak alamıyorum. İnşaatta günlük 150 Lira kazanırken toplayıcılıktan bazen 250-300 Türk lirası kazanabiliyorum ama güvencesiz çalışmak kötü."

Bu işi yaparken bir yere bağlı olmadan ve bağımsız çalıştığını anlatan B.C., hiçbir güvencesi olmadığını söyledi. Tanıdığı sokak toplayıcılarının da bağımsız çalıştığını belirten C., yaptığı işten ailesinin habersiz olduğunu kaydetti. C., “Her gün insanların bakışları altında kalıyorum. Kendimi kötü hissettiriyor. Sanki çöpten bir şey çalıyormuşum gibi davranıyorlar. Ben de yaptığım işi yakınlarımdan bile saklıyorum” dedi.

ÇOCUKLAR DA ÇALIŞIYOR

Sokak toplayıcıları sadece yetişkinlerden oluşmuyor. 9-10 yaşlarındaki çocuk işçiler oyun oynaması gereken yaşta atık toplamak zorunda kalıyor. Sokakları ve atıkları kendi oyun alanlarına çeviren çocuklar para kazanmak için çalışıyorlar.

Altı yıl önce ülkesindeki iç savaş nedeniyle ailesiyle birlikte ülkemize sığınan A.S. 13 yaşında sokak toplayıcılığı yaparak ailesine destek oluyor. Ailesinin yanında bu işi öğrenerek büyüyen S., artık tek başına sokak toplayıcılığı yapıyor. “Türkiye’ye geldiğimizde, başka insanların sokaktan atık toplayıp para kazandıklarını gördük. Baktık oluyor, biz de öğrendik, yaptık” diyor.

“YAPMAK ZORUNDAYIZ”

Çocuk oldukları için yetişkin toplayıcılara göre daha fazla sorun yaşadıklarını vurgulayan göre S., tehdit edildiklerini ve bazı zamanlar topladıkları atıkların zorla ellerinden alındığını söylüyor. A.S., “Çocuk olduğumuz için bize birçok kişi sıkıntı çıkarıyor ama para kazanmak için yapmak zorundayız. Belediyeler bizi kovalıyor, bizden büyük toplayıcılar da bize sıkıntı çıkarabiliyor” şeklinde konuştu.

S. ile birlikte sokak toplayıcılığı yapan çocuklardan biri olan 10 yaşındaki E.F. ise uzun saatler çalıştıklarını söyledi. F., “Mahalleleri geziyoruz turluyoruz ama tekrar çöp atılmış mı diye bakmak için defalarca kez geçiyoruz. Bu da uzun zaman alıyor en az 8 saat, en fazla 15 saat çalıştığımız zamanlar oluyor” dedi.

Ailesinin de kendisi gibi bağımsız çalıştığını kaydeden F., “Babam, topladıklarımızı belediyeye veriyorum, ama bir yere bağlı değiliz. Bize bu şekilde para veriyorlar. Bizim için yeterli” diyor.

F., Türkiye’de hiç okula gitmemiş ve Türkçeyi sokaklarda öğrenmiş. “Çok

küçüklükten beri buradayım, ailemden daha iyi Türkçe konuşuyorum ama okula gitmiyorum” diyor.

GÜNDE SEKİZ SAAT YÜRÜYÖRLER

Kağıt Geri Dönüşüm Sanayicileri Derneği (AGED), Sokak toplayıcılarının sosyoekonomik yapısını ortaya çıkarmak için 10 Haziran- 25 Ağustos 2021 tarihleri arasında sokak toplayıcılarının yaşam ve çalışma koşullarını araştırdı. Araştırmaya göre toplayıcıların %36,9’u 18-24 yaş arası eğitim düzeyi düşük gençlerden oluşuyor. Sokak toplayıcılarının, %94,7’si erkek, %5,3’ü ise kadın. Gelir düzeyi araştırmasında ise, %72,4’ünün geliri 1.000-3.000 TL arasında yer alıyor. Sokak toplayıcılarının, %59,7’si günlük olarak, 0-100 TL arası kazanırken %68,6’sı sosyal yardım almıyor. Toplayıcıların eğitim düzeyinin de ortaya çıkarıldığı araştırmada, ilköğretim-ortaokul eğitim seviyesine sahip katılımcıların %66’sının, lise mezunlarının ise %48,7’sinin sokak bu meslek dışında başka bir iş yapmadığı görüldü.

Araştırma, sokak toplayıcılarının çalışma sürelerini de ortaya koydu. Araştırmaya göre %52’si günün 5-8 saatini yürüyerek geçiriyor. Sokak toplayıcılarının %72,8’i Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyken, %39,8’i Suriye, %6,2’sinin ise Afganistan uyruklu olduğu belirlendi. %62,7’si topladığı atıkları çöp konteynirlerinden, %27,6’sı ise geri dönüşüm konteynirlerinden topladığını belirtti.

Kağıt Geri Dönüşüm Sanayicileri Derneği (AGED), “Sokak toplayıcılarının sosyoekonomik yapısı” araştırmasında, Sokak toplayıcıları-

na bakış açısında ise katılımcıların %46,3’ünün olumlu bir algıya sahip olduğu, %42,9’unun kararsız olduğu, %10,8’lik bir kesimin ise negatif bir algıya sahip olduğu görüldü.

Katılımcıların %23,8’i sokak toplayıcılarının çevreye yarar sağladığını söylüyor. Katılımcıların %72,1’i sokak toplayıcılarının geri dönüşüme büyük oranda katkı sağladığını düşünüyor.

Araştırmaya katılanların %18,2’si toplayıcıların sağlıksız ve kötü şartlarda çalıştığını, %15,6’sı çevreyi kirlittiklerini, %8,3’ü güvenilmez olduklarını söylüyor.

AGED araştırmasında toplayıcıların en fazla beklediği değişimin “sağlık sigortası ve sağlıklı çalışma koşullarının sağlanması” olduğu görüldü. Bunu “atık fiyatlarının artması” ve “devlet güvencesiyle çalışmak” takip etti.

TOPLAYICILAR İÇİN KOOPERATİF

Tepebaşı Belediyesi tarafından 2020 yılında kurulan Tepebaşı Geri Kazanılabilir Atık Toplayıcıları Sosyal İşletme Kooperatifi (GESİKOOP) sokak toplayıcılarına statü kazandırmayı amaçlayan ve bu kişileri tek çatı altında birleştiren ilk kuruluş oldu.

Toplayıcıların yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla çeşitli çalışmalar ve araştırmalar yapan kooperatif toplayıcıların lisanslı firmalar ile çalışmasına öncülük ederek ekonomik gelirlerinin de artmasını sağladı.

Kurum dahilinde çalışan hiçbir toplayıcının çocuk çalıştırdığını vurgulayan GESİKOOP yetkilileri, kooperatif ile bağlantısı olmayan toplayıcıların çocuk çalıştırdığının belirlenmesi durumunda emniyet güçleri ile işbirliği yapıldığını kaydetti.

Çadır ve karavan tatilcinin yeni gözdesi

Pandemi çadır ve karavan turizmine ilgiyi artırdı. Vatandaşlar, otele göre uygun fiyatlı olması ve daha özgür hissettirmesi nedeniyle çadıra ve karavana yöneliyor.

İrem Cansu PEKİN
Cengizhan ÇELİK

Zorlu geçen Covid-19 salgınının ardından normalleşme ile en çok nefes alan sektörlerin başında turizm geliyor. İnsanlar iki yaz sezonundan sonra ilk kez tüm kısıtlamalardan uzak bir yaz mevsimine giriyor. Tatil planları yapan ve otel fiyatlarını yüksek bulan vatandaşlar ise daha ekonomik seçeneklere yöneldi. Bunların başında çadır ve karavan tatili geliyor. Yurttaşların tercihlerini etkileyen diğer bir unsur ise çadır ve karavanların günlük program açısından otellere göre daha esnek ve özgür olmaları.

KAMPLARA İLGI YOĞUN

Çadır tatili yapmak isteyenler için oluşturulan kamp işletmeleri, tatilcilere geniş olanaklar sunuyor. Kamp alanlarında müşteriler; elektrik, duş, tuvalet ve güvenlik gibi olanaklar bulurken akşamları da kamp ateşi eşliğinde canlı müzik gibi çeşitli etkinliklere katılabiliyor.

Bir yıldır çadır tatili yaptığını ifade eden Funda Arkın daha önce çocuklarının isteğiyle otele gittiklerini söyledi. Arkın, "Ama kesinlikle mutlu olmuyordum çünkü daha disiplinli daha programlıydı. Burada daha özgür oluyorsunuz, daha kendiniz oluyorsunuz. Buradaki ağaçların her birini insan gibi görüyorum. Yemekleri istediğiniz gibi yapıyorsunuz" dedi.

Karavanı tercih eden tatilciler için, karavanlara özel park alanları büyük kolaylıklar sunuyor. Bazı kamp alanlarında çamaşır makinesi, elektrik, tuvalet, duş, güvenlik gibi hizmetler

verilirken, belediyelere bağlı bazı park alanları ise bu hizmetleri ilk üç gün ücretsiz sunuyor.

Eşi ile Karavan tatili yapan Ahmet Kökkü, karavan tatilini şöyle anlatıyor:

"Bizim bu zamana kadar herhangi bir karavan tecrübemiz yoktu. Tatillerimizi hep beş yıldızlı otellerde yapardık. Biz otelde tatil yaptığımızı zannediyorduk, bunu karavan aldıktan sonra anladık. Karavan ile daha özgür daha mutlu tatil yaptığımızı anladık çünkü 5 yıldızlı otellerde askerlik yapıyorduk gibiydi. Sabah 8 ile 10 arası kahvaltı. Bu arada denize git gel ya da havuza gir çık, 12'de yemek başlıyor 2'de bitiyor ondan sonra koşturmaca. Akşam oluyor yemeğe gideceğiz, sanki baloya gidiyoruz. Onu da yaptık indik, elinde tepsi sıra bekle ekmek kuyruğu, yemek kuyruğu... Ben karavanda özgürüm,

sabah ne zaman istersem kalkıyorum, kahvaltımı kendim hazırlıyorum, canım sıkılınca denize giriyorum çıkıyorum... Her şey var. Ne yapacağım 5 yıldızlı oteli."

YABANCILAR ÇOĞUNLUKTA

Doluluk oranı yüzde 70'e ulaşan otellerde ise müşterilerin büyük bölümünü yabancı turistler oluşturuyor.

Antalya'da otel işletmecisi Emine Özkaya, önceki yıllara göre yerli turistlerden otellere çok daha az talep olduğunu söylüyor. Özkaya, "Bunda muhtemelen akaryakıt fiyatları etkiliydi diye düşünüyorum. Önceden aracına binip Ankara'dan İstanbul'dan buraya gelenebilirdi ama artık tatil ucuz bile olsa buraya gelmek bayağı maliyetli. Çadır ve karavana yönelim var" şeklinde konuşuyor. Özkaya bölgede bungalov ev tarzı projelerin bulunduğunu çünkü talebin fazla olduğunu belirtiyor.

Motifler dijital dünyada hayat buluyor

Anadolu'da binlerce yıldır kullanılan desen ve motifler ile işlemler Hagia adlı sanat topluluğu tarafından dijital dünyaya aktarılıyor.

İrem SANIN

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte her alanda olduğu gibi sanat alanında da gelişmeler yaşanıyor. Dijitalleşmenin bu kadar yaygın olduğu zamanda motifler dijitalleştirmek için harika bir seçenek. Geleneksel sanatların yenilenerek sanal ortama uyarlanması bazı insanlar tarafından olumlu karşılanırken bazıları tarafından kabul görmüyor. Motifler dijital dünyaya uyarlandığında hem geçmişte kalıp unutulmuyor hem de yeni sanat dalları doğuruyor ama özlerinden de kopmuş oluyor.

MOTİFLER SİNYAL GÖNDERİR

Sercan Oğuz, Anadolu'nun binlerce yıllık sembol ve motiflerini dijital dünyaya buluşturan Hagia adlı projede yer alıyor. Oğuz motiflerin dijital dünyaya aktarılması konusunda sorularımızı yanıtladı.

Motif nedir ve nasıl oluşmuştur?

Motif sadece tek bir şey değildir, kümülatif bir oluşumdur. Her bir çizginin her bir detayın belli bir şeyi ifade etmesi manasına geliyor. Bunlar da bize sürekli bir sinyal gönderiyor.

Motifler dijitalleşmesi fikri nereden geliyor?

Değer görmeyen, paha biçilmeyen semboller. Topraklarımızda gelişen, gelişmiş sembollerini geçmişte bırakmamak adına günümüze aktarmada bir araç olarak dijitalleştirme fikri oluştu.

Motifler dijital dünyaya aktarılırken özünden bir şey kaybediyorlar mı?

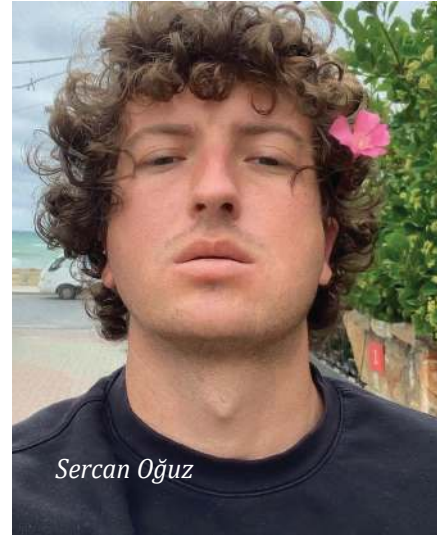
Tabii ki de üstüne eklemeler yapılıyor. Aynısını yaparsak geçmişten bir farkımız olmaz. Üzerine koyarak yorumlayarak, kimi zaman tasarımcılar tarafından değiştirilerek dijital platformlara aktarılıyor. Değişme dönüşme günümüze kadar ulaşmaz dikkatleri kendi üzerlerinde tutmazlar.

“Motif sadece tek bir şey değildir, kümülatif bir oluşumdur. Her bir çizginin her bir detayın belli bir şeyi ifade etmesi manasına geliyor. Bunlar da bize sürekli bir sinyal gönderiyor.”

Motiflerin günümüze uyarlanarak; tasarımlarda, reklamlarda, mimari-de kullanılmasına olumlu yaklaşıyor musunuz? Yoksa her şeyi olduğu gibi sevip kendi zamanında güzel olduğunu düşünenlerden misiniz?

İyi örnekleri var tabii ki. Bu işin maliyeti de işin içine giriyor, tasarımcısı da giriyor. İyi işler var tabii ki fakat günümüzde o gördüğümüz ihtişamlı klasik işlemeli binaları görmeyiz çünkü bu bir modaydı mimaride. O eserlerin, binaların dışının süslenmesi, taşçılığın yorumlanması, klasik binaların oluşması, Yunan tapınakları tarzında formlar yapılması bunlar artık günümüzde tercih

Sercan Oğuz

edilmeyen şeyler. Bazı noktalarda göndermeler yapılıyor ama maalesef şunu da belirtmek isterim ki artık bu tarz akımlar bu tarz mimari eserler günümüz mimarisine özellikle şehir mimarisine hiç de uygun olmayan yapılar, formlar. Gönül ister ki daha fazla görelim böyle tarihi yapıları çünkü ayrı bir zevk ve keyif veriyor o yapıya bakmak.

Her köpek kayıt altına alınmalı

Berk Ayduğan

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 14 Ocak 2022 tarihinde yayınlanan genelge ile "Tehlike Arz Eden Köpek Irkları" arasında yer alan köpek cinslerinin üretiminin yasaklanması, ağızlık takılarak yalnızca halkın yoğun olmadığı yerlerde gezdirilmesi ve kısırlaştırılarak kayıt altına alınması gibi önlemleri içeren yeni bir yasal düzenleme getirildi. Düzenlemenin yeterli olup olmadığını ve neler yapılması gerektiğini konunun uzmanları anlattı.

Köpek eğitmeni Ferdi Ceylan, saldırganlığın, köpeğin yaşadığı kötü bir deneyime ya da karakter özelliklerine olduğu kadar sahibinin köpeği seçerken gösterdiği bilinçle ilgili olduğunu kaydetti. Ceylan'a göre stres altında büyüyen yavrular aynı stresi onu sahiplenen kişiye yansıtmaya başlıyor. Bu da köpeğin yanlış yönlendirilmesinden kaynaklanıyor.

Bir köpeğin saldırgan olması için eğitimsiz veya uysal olması için eğitilmiş olması gerek bulunmadığını belirten Ceylan, "Bu köpeğin yaşadıklarına göre değişiyor. Gen aktarımıyla ve karakterle alakalı bir durum. Köpek nerede doğdu, ilk başta bundan başlamak lazım" ifadelerini kullandı.

YAVRU SEÇİMİ ÖNEMLİ

Ferdi Ceylan köpeklerdeki saldırganlığın nedenlerini ve köpek seçiminde yapılması gerekenleri şu sözlerle açıkladı:

"Köpekler sebepsiz agresyon göstermezler. Bunun altında bir travma ya da kötü bir tecrübe vardır. Diyelim aynı anda beş köpek doğuyor, beşinin de karakteri aynı olmaz. Bir tanesinin av dürtüleri çok yüksektir, bir diğeri'nin mücadele dürtüleri yüksektir, bir diğeri alfalığı oynar. Sen gidip mücadele dürtüsü yüksek olan köpeği alırsan, kontrolsüz bir şekilde ısırma, kovalama ve havlama dürtülerini yükseltirsen, o köpek elbet birilerine sal-

Tarım ve Orman Bakanlığı yayınladığı genelge ile "Tehlike Arz Eden Köpek Irkları"nın üretimini yasakladı. Ancak çeşitli önlemleri içeren düzenleme sorunu çözecek mi?

Bora Çakır

dırır, havlar, kötü davranır. Bunu insana karşı yapmasa köpeğe yapar, köpeğe yapmasa kediye yapar, kediye yapmasa nesnelere yapar. Köpeği alırken yavruların arasından seçiyorsun. Dürtüleri yüksek olan köpeği alıyorsan onunla baş edebilecek tecrübeye de sahip olman gerekir. Eğer ki o köpek çekinik karakterde bir köpekse o köpekler çok sorun yaşamazsın, o köpek her şeyde sana ayak uydurur. Ancak dürtüleri yüksek, inatçı ve mücadeleci bir köpekse sen de zorluk çekmeye başlarsın. Tamamen sahiplenme aşamasında senin gösterdiğin dikkate bağlı. Yani tehlikeli köpek yoktur, bilinçsiz köpek sahibi vardır. Saldırganlığa yatkınlık değil, yönlendirmeye açık karaktere sahip olan köpek vardır."

Yasaklamaların bir çözüm olmadığını savunan Ferdi Ceylan'a göre sorun köpeklerde değil insanlarda... En çok sokağa atılan ırkların yasaklı ırklar olduğunu belirten Ceylan sözlerini şöyle sürdürdü:

"Sokağa atmalar daha önce

de çok fazlaydı. Bu yasak ile iyice arttı. Aynı zamanda en çok şiddete ve işkenceye maruz kalan ırklar da şu an yasaklı olarak adlandırılan ırklardır. Tecavüz ediliyor, dövüştürülüyor, dayak yiyor, üretiliyor... Aslında bunun yasaklanmasına sebep olan zihniyetteki insanlar egolarını tatmin etmek amacıyla büyük ve güçlü olan, havalayan bu köpekleri korkutucu ve saldırgan bir şekilde yetiştirmeye çalışıyorlar. Türkiye'de bir tane American Bully veya Pitbull kalmasın, bu sefer insanlar Rottweiler'lara saracak, ısırma dürtüsü yüksek olan Malino'lara saracak, Anadolu Çoban Köpeği'ne saracak, yani bir şekilde bir şeyin üzerinde kendi egosunu tatmin edecek bu insanlar. Sağda solda kangal dövüştürenler zaten var. Bu ülkede horoz bile dövüştürülüyor. Ceylan, "Bir şey-

ler üzerinden ego tatmin etme olayı çok fazla. Madem köpeklerle karşı bir istismar var, köpekler dövüştürülüyor, köpeklerle karşı şiddet eğilimleri var ve ırkları yasaklayarak bu sorunu çözeceğini düşünüyorsan bu yanlış. Yasakla çözülebilecek bir şey değil. Pitbull kaç yıldır yasak, durdurabiliyorlar mı? Durduramadılar. İnsanlar bir şekilde üretti bunları, yine üretecekler” dedi.

Ceylan, köpekleri kısırlaştırmanın, hayvanın cinsel dürtülerini azaltan bir uygulama olsa da saldırganlığın daha çok köpeğin psikolojik durumuyla bağlantılı olduğunu söyledi. Ceylan'a göre kısırlaştırmak köpeğin travmalarına çözüm üretmiyor.

Ağızlık takmanın travması olan veya yanlış bir şekilde yönlendirilen köpeklerdeki ısırma vakalarını engelleyebileceğini ifade eden Ferdi Ceylan, “Öncelik her zaman köpeğin bu travmatik sorununu ortadan kaldırmak olsa da doğru kullanıldığı takdirde ağızlık bir sorun yaratmıyor. Ancak yanlış kullanımda köpeği strese sokabiliyor” şeklinde konuştu.

PROFESYONEL YARDIM ALINMALI

Ceylan, köpeğin eğitilmesinden çok sahibinin bilgi edinmesi gerektiğini savunarak insanların köpeklerini eğitmeye çalışırken istemeden de olsa strese soktuğuna dikkat çekti. Ferdi Ceylan, “Bu nedenle profesyonel yardım alma faydalı olacaktır. Köpeğe eğitim, eve ne zaman ilk defa kapıdan içeri girdiyse o zaman verilmeli. Yaş ilerledikçe köpeğin hayatı yavaşladığı için bazen sahibini eğitiyorsun ki köpek daha rahat yaşayabilsin diye. Genç köpek tabii ki daha kolay öğrenir, daha istekli olur. Yaş ilerledikçe biraz kendi bildiğini okumayı tercih ediyorlar” dedi.

Ferdi Ceylan, konuya ilişkin önerilerini şöyle dile getirdi:

“Kesinlikle üreticilere yaptırımlar uygulanmalı, teftiş altına alınmalı ve yasal üretici eğitimleri verilmeli. Üretici nedir ne yapar, köpeğe nasıl davranır? Bir kere her köpeğin ve soyunun kayıt altına alınması zorunlu tutulmalı. Yasadışı üretildiği tespit edilen köpeğin sahibine yaptırım uygulanmalı. Üreten kişiye ise daha ağır yaptırımlar uygulanmalıdır. Diyelim köpeğini satmak mı istiyorsun? Çok güzel bir ırkın mı var? Tamam sat, ama verdiğin

yavrunun başına bir şey gelirse, sokağa atılırsa, dövüştürülürse, başka bir yere satılırsa o köpeği doğurtan şahsa yaptırım uygulanmalı. Bu iş başka türlü çözülmez. Kişi verdiği köpeğin nereye gittiğini bilmek zorunda, o kadar basit olmamalı bu işler.”

KÖPEKLERİ ATMAYA BAŞLADILAR

Eskişehir’de faaliyet gösteren bir köpek oteli ve çiftliğinin sahibi Bora Çakır ise yeni yasal düzenlemeyi ilk adım olması nedeniyle olumlu buluyor. Ancak düzenlemenin yeterli olmadığını kaydeden Çakır, “Bir ilk adım olması sebebiyle iyi. Yasanın geneli için söylüyorum. Peki bu bizim vatandaş olarak problemlerimizi çözecek mi? Yani sokaklarda tehlikeli hayvanlar olmayacak demek mi bu? Maalesef ona hiç cevap vermeyen bir yasa. Baktığımız zaman sokaklarda daha fazla tehlikeli köpek var. Neden? Yasaya uymayanlar, hepsi köpeklerini sokağa atmaya başladı ve sokaklarda tehlikeli ırk olarak belirlenen köpekleri görüyorsunuz. Peki bunlara kim bakacak şimdi? Saldırırsa kim suçlu?” diye sondu.

Hangi ırk köpeğin sahibine uygun olduğunu gösterecek danışma merkezleri gerektiğini belirten Çakır, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Geliyor vatandaş diyor ki ben Rottweiler cinsi köpek alacağım. Peki nerede besleyeceksin? Evde besleyeceğim. Evde besleyeceksin ama zamanın var mı? Ben sabah sekiz akşam sekiz işe gidiyorum ama Rottweiler istiyorum. Olmaz. Siz Rottweiler besleyemezsiniz. Bir kere kişinin geliri bile önemli. Bir Rottweiler’ın sadece aylık mama masrafı bin 500 liradan aşağı değil. Bunun vitaminleri var, aşısı var, ek gıdası var.”

Tesise yasaklı ırklardan köpeklerin de getirildiğini anlatan Bora Çakır bunların neredeyse hiçbirinde saldırganlık eğilimi görmediklerini kaydediyor. Bunlar kadar tehlikeli olabilecek diğer türlerde bir sorun olmadığını ancak bu ırklardaki en ufak bir saldırganlıkta köpeklerin suçlandığını kaydeden Çakır, “Ama kesinlikle sahipleri suçlu, sorumluluklarını yerine getirmeyerek...” ifadelerini kullandı.

Merdiven altı üretimin önlenememesine dikkat çeken Bora Çakır, “Üretimi bizim gibi çiftliklere bırakılırsa, bu köpekler kayıtlı olur ve siz de sahiplen-

diğiniz zaman genetik yapısı bozulmamış, soyunda herhangi bir genetik kalıtsal hastalık bulunmayan köpek almış olursunuz” dedi.

Düzenlemenin olumlu yanları bulunması karşın tüm serbest köpeklerin sorunlarını çözmekte yeterli olmadığını vurgulayan Bora Çakır sözlerini şöyle tamamladı:

“Bu işe parasal bir bütçe ayrılmadan kamu kurumları için içine girmeden sadece yasaklamayla hiçbir şey olmaz. Yasakladınız, herkes sokağa attı, daha kontrolsüz hale geldi. O yüzden devletin bu işe para ayırması, yerel idarelerin de buna göre hazırlanması gerekir. Daha belediyelerin doğru düzgün barınakları yok. Barınak demek yüz tane köpeği bir yere yığmak olmamalı. Daha modern yerler yapılmalı.”

Ferdi Ceylan

Macera tutkunlarının sporu

Günümüzde eğlenceli ve popüler bir spor türü olan donanımlı dalışın tarihi 20. yüzyılın başlarına kadar uzanıyor. Aletli dalış ortaya çıkmadan önce dalgıçlar, su üstünden sarkıtılan uzun borular yardımıyla dalış yapıyordu.

Hüseyin Cafer PEKŞEN

Donanımlı dalış, kişinin su altında rahat bir şekilde hareket edebilmek ve nefes almak için kullanmış olduğu özel ekipmanlar yardımıyla gerçekleştirdiği bir dalış türü. Sistem, bir dalış tüpündeki basınçlı havanın, ortam basıncına ayarlanarak dalgıcın tüpteki havayı solumasına olanak tanımasına dayanıyor. Bu sporu yapmak isteyen herkes, dalış okullarından gerekli eğitimleri alarak eğlenceli ve kolay bir şekilde amacına ulaşabiliyor.

20. YÜZYILDA ORTAYA ÇIKTI

Donanımlı dalışın tarihi 20'nci yüzyılın başlarına kadar uzanıyor. Aletli dalış ortaya çıkmadan önce dalgıçlar, su üstünden sarkıtılan uzun borular yardımıyla dalışlarını gerçekleştiriyorlardı. Bir diğer yöntem ise dalış çanları ile gerçekleştirilen dalışlardı. Su yüzeyinin altında bir çan içine hapsedilen hava yardımıyla su altına dalan dalgıçlar, uzun süreler boyunca su altında vakit geçirme imkanlarına sahip oluyordu. Su altına dalmak için yapılan bu iki yöntem de dalgıçların rahat hareket edebilmelerini sağlayan sistemler değildi.

Sıkıştırılmış hava veya gaz karışımları ile su altına dalış 20'nci yüzyılın

ilk yarısında ortaya çıkar. Friedrich Von Driberg'in 1908 yılında sıkıştırılmış hava bulunan bir sistemle yaptığı ilk dalış denemesi başarısızlıkla sonuçlanır. Driberg'in Triton adı verilen ve içinde sıkıştırılmış hava bulunan sistemi, dalgıcın sırtında bulunan bir sistem sayesinde suyun altında nefes alıp verebilmesine olanak sağlamayı amaçlıyordu. Fransa'da 1920'li yıllarda Yves Le Prieur yeterli hava içeren dalış aparatını geliştirdi. Sıkıştırılmış hava bulunan bir tüp içerisindeki havanın bir hortum ile ağızlığı bağlanması sonucu oluşan bu alet, dalgıcın su altında vakit geçirmesine izin veriyordu. Prieur'un yapmış olduğu aletin en büyük eksiği ise akış vanasının olmamasıydı.

1940'lı yıllara geldiğimizde ise Kaptan Jacques Cousteau ve Emile Gagnan'ın tasarladıkları "Su Akciğerleri" adlı alet ortaya çıkar. Üç farklı tüpten gelen havayı bir akış valfine vererek çalışan bu alet, aynı zamanda modern dalış elbiselerinin gelişmesine de olanak sağladı. Cousteau ve Gagnan geliştirmiş oldukları basınca dayanıklı tüpler ve regülatörler açık devre Scuba sistemine uyarlandı. Dalgıçlar, ortaya çıkan bu yeni alet sayesinde 60 metreye kadar dalış yapma

imkanına sahip oldular.

Scuba dalışlarda açık ve kapalı olarak adlandırılan iki farklı sistem bulunur. Sportif dalışlarda açık devre sistemi tercih edilir. Açık devre sisteminde kullanılan tüm hava, suya geri bırakılırken kapalı devre sistemleri su yüzeyine baloncuk çıkarmadığından daha çok askeri amaçlar için kullanılır.

14 YAŞINDAN BÜYÜK OLMAK YETERLİ

Dalış ile ilgili herhangi bir rahatsızlığı bulunmayan herkes bu sporu rahatlıkla yapabiliyor. Donanımlı dalış eğitimleri; teorik ve uygulamalı derslerden meydana geliyor. Teorik eğitimlerini tamamlayanlar, havuz veya denizde eğitimler gözetiminde uygulamalı eğitimlere geçiyorlar. Eğitimlerini başarıyla tamamlayan öğrenciler, başlangıç seviyesine sahip bir dalgıç olarak mezun oluyorlar. Bir yıldız dalgıcı olarak lisans hakkına sahip olan kişiler, 18 metre derinliğe kadar donanımlı dalış gerçekleştirebiliyor. Bir çocuğun dalış eğitimine başlayabilmesi için 14 yaşını doldurması gerekiyor.

Daha önce Anadolu Üniversitesi Sualtı Kulübü başkanlığı yapan Ali Berent Türk, dalış sporu bilgi verdi.

Üniversiteye başladığı günden beri dalış sporunun içerisinde yer aldığını belirten Türk, yaklaşık 11 yıldır bu spor ile uğraştığını söyledi. Berent Türk bu sporla tanışmasını şöyle anlattı:

“Üniversiteye başladığım ilk hafta öğrenci kulüplerinin stantları kurulmuştu. İlk defa orada su altı kulübü ile tanıştım. Yakın zamanda uçaktan atlayarak bir heyecan yaşamıştım. Aynı heyecanı da burada yaşayabilir miyim diye kendime sordum ve su altı kulübüne kaydımı yaptırıldı.”

İLK DALIŞIM UNUTAMADIM

2012 yılında ilk dalışını gerçekleştirdiğini kaydeden Türk, o ilk günün kendisi için çok değerli olduğunu ifade ederek “İlk dalış belgemi doğum günümde aldım. Bu benim için unutulmaz bir hatıra oldu.” dedi. Aynı yıl içerisinde bir dalış teknesinde çalışma fırsatı bulduğunu belirten Türk, bu sayede deneyim kazanma fırsatı bulduğunu ifade etti.

Berent Türk, “Bu işi yapmak için asistan olmanıza gerek yok. Asistanlık bu işin sadece bir mutfağı konumunda yer alıyor. Bu spora profesyonel olarak başlamanın bir başka yolu da maddiyattan geçiyor. Ancak sadece para da bu işi meslek haline getirmek için yeterli değil” şeklinde konuştu.

Berent Türk sözlerini şöyle sürdürdü: “Benim herkese tavsiyem eğer bu işi bir meslek haline getirmek istiyorsanız, herhangi bir dalış teknesinde asistanlık yapmalısınız. Bu işe başlamak için tanıdığınızı olmasına bile gerek yok. Herhangi bir dalış teknesine yüz yüze veya internet yolu ile iletişime geçerek asistan olmak istediğinizi söyleyerek bu işe başlayabilirsiniz. Üç farklı yere başvurursanız bir tanesi kesin kabul eder zaten.”

DENEME DALIŞI YAPIN

Türk, denizin olmadığı birçok Anadolu kentinde bile dalış kulüplerinin bulunduğunu belirterek, bu spora başlamak isteyenlerin yaz tatillerinde bir deneme dalışı yapmalarını donanımlı dalış sporunu denemeleri gerektiğini ifade etti. Türk şu şekilde devam etti:

“Türkiye’de sayısız dalış merkezi ve kulübü var. Bu yerler sadece kıyı kentlerinde değil denizin olmadığı yerlerde de bu yerler var. Yaz tatilinizde de bir dalış teknesinde deneme

Ali Berent Türk, dalış öncesi ekip üyelerine yapılacak dalış hakkında açıklamalarda bulunuyor.

dalışı yaparak da bu spora başlayabilirsiniz. Benim şahsi tavsiyem eğer bir üniversite öğrencisi iseniz bulunduğunuz üniversitenin su altı kulübüne üye olarak başlamanız daha mantıklı olabilir. Maddi açıdan maliyetleri daha düşük olacaktır. Kendi arkadaşlarınız ile bu aktiviteye başlayacağınız için bu spor, daha zevkli bir hale gelecektir.”

Dalış ile ilgili en sık duyduğu sorulardan bir tanesinin “Yüzme bilmiyorum, dalış yapabilir miyim” olduğunu söyleyen Berent Türk, dalış yapmak için yüzme bilmenin şart olmadığını söyledi. Türk, “Dalış sertifikasını alabilmek için ise amatör seviyede yüzme bilmek yeterli” dedi. Türk sözlerini şöyle tamamladı:

“Bizim amacımız yüzmek değil, suyun altını gezmek. Suyun altında vakit geçirmek. Haliyle kullandığımız ekipman da bizi suyun altında rahat ettirmek üzerine tasarlanmış. Yüzme bilmeseniz bile, sizi hem suyun altında hem de üstünde rahatça taşıyabilen ekipmanları kullanarak, yanınızda bir eğitmenle yapabileceğiniz ‘discovery dalışı’ yani deneme dalışı dediğimiz bir dalış gerçekleştirebilirsiniz. Bu dalışlar maksimum 5 metre derinliğe kadar yapılmaktadır. Süre

olarak ise herhangi bir kısıtlama yok. Gittiğiniz dalış merkezinin belli başlı kuralları varsa uygulanabiliyor. 5 metrede eğitmenle güzel bir dalış gerçekleştirebilirsiniz.”

Türkiye'ye minnettarız

Ukrayna-Rusya savaşı nedeniyle Kiev'den Eskişehir'e gelen Kırımlı Türk kadın ve çocuklar, İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından düzenlenen toplantıda Eskişehir Kadın Sağlığı Danışma Merkezi proje ekibiyle buluştu.

Basant MANSOUR

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sürerken sivillerin tahliyesi de devam ediyor. Aralarında küçük çocukların da bulunduğu 17'si kadın 32 savaş mağduru Eskişehir'e geldi. Eskişehir İl Göç İdaresi tarafından nakledilen sığınmacılar sağlık kontrollerinin ardından Kredi ve Yurtlar Kurumu Doğan Aslanbey Öğrenci Yurduna yerleştirildi. Kırımlı Türk kadın ve çocuklarından oluşan konuklar, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (ESOGÜ) Kadın Sağlığı Danışma Merkezi'nde ESOGÜ proje ekibiyle bir araya geldi.

DESTEK OLACAĞIZ

Proje Koordinatör Yardımcısı Doç. Dr. Figen Çalışkan toplantıda yaptığı konuşmada, 2017 yılından bu yana Irak, Suriye ve Afganistan'dan göç etmek zorunda kalan kadın ve kızlarla

çalıştıklarını ve bundan sonra Ukrayna'dan gelen ziyaretçilere de destek olacaklarını söyledi.

Doç. Dr. Figen Çalışkan, ESOGÜ Kadın Sağlığı Danışma Merkezi projesinin İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı (SIDA) tarafından Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ortaklığında desteklendiğini kaydetti. Proje kapsamında sığınmacılar, mülteciler, göçmenler, mevsimlik tarım işçileri ve yerelde ihtiyaç sahibi tüm dezavantajlı kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi ve desteklenmesi için çalışmalar yürütüldüğünü ifade eden Çalışkan, proje kapsamında ayrıca üreme sağlığını destekleyici faaliyetler yapıldığını kaydetti.

Ziyaretçiler ise zamanlarını yapıpı bir şekilde geçirmeyi amaçladıklarını ve özellikle çocuk eğitimi alanında işbirliği yapmaya istekli olduklarını

söyledi. Etkinlik planlayıcıları ile yapılan görüşmenin ardından merkeze gelen Ukraynalı ziyaretçiler, bahçenin dilek ağacına barış dileklerini bıraktı.

29 yaşındaki Lora, 7 yaşındaki oğluyla Eskişehir'de yaşayan Ukraynalı bir mülteci. Rus işgalinden sonra Türkiye'ye taşınmak zorunda kaldığını belirten Lora, Kadın ve Kız Çocukları için Güvenli Alan Projesi yürütücülerinin daveti üzerine Anadolu Üniversitesini ziyaret ederek öğrencilere yaşadıkları zorlukları anlattı.

BOMBA SESLERİYLE UYANDIM

Ukrayna'nın başkenti Kiev'de eşi ve çocuğuyla birlikte yaşayan Lora, 24 Şubat günü sabah 5'te bomba ve siren sesleriyle uyandığını söyledi. Lora "Gördüklerimden dolayı travma geçirdim ve titriyordum. Ertesi gün oğlum ve ben çantalarımızı topladık ve sınırı geçerek Polonya'daki Varşova'ya kaçtık. Kocam savaşmak için Kiev'de kaldı" dedi.

Lora, Kiev'den daha güvenli olacağına karar vererek oğluyla birlikte Türkiye'ye gelen Lora Türkiye'de kimseyi tanımamasına karşın bu riske girmeye karar verdiğini kaydetti. Lora "Korku içinde yaşamak istemiyorum ve bu hareket bana çocuğumun ve ailemin geleceği hakkında daha fazla güvence verdi" şeklinde konuştu.

"Umarım bu savaş bir an önce biter çünkü eve dönmek istiyorum. Ailemi

görmek istiyorum, Ukrayna'dan çok uzun süre ayrı kalamam" diyen Lora, Türk toplumuna yük olmak istemediğini, sadece anlayış beklediğini ve geldiğinden bu yana gördüğü nezaket için her zaman minnettar olduğunu söyledi.

ŞÜKRANLARIMIZI SUNUYORUZ

Sığınmacılardan Anife Kurtseitova da Türk devletinin her zaman Kırım Türklerini desteklediğini belirterek, Türk halkına ve Cumhurbaşkanını Recep Tayyip Erdoğan'a yardımlarından dolayı teşekkür etti. Ülkesinde tüm erkeklerin savaşta olduğunu ifade eden Kurtseitova şöyle devam etti:

"Edirne'de birkaç gün geçirdik ve sonra buraya geldik. Cumhurbaşkanına Türk halkı adına şükranlarımı sunmak isterim. Türk hükümeti sürekli olarak Kırım Tatarlarını desteklemiştir. Minnettar olduğumuz bu kardeşliğin farkındayız. Kiev'de büyük bir çatışma var. Çocuklarımız bombalardan kaçıyor ve zor zamanlar geçirdik. Artık hepimiz güvendeyiz ve çocuklarımız için en önemli şey bu. Bütün eşlerimiz savaşta ve biz sadece kadın ve çocuk olarak geldik. Ukraynalılar barışçıl bir halktır. Kimenin alanına girmezler ama kendi bölgelerine girilirse kimse kaçmaz."

Kurtseitova sözlerini şu şekilde sürdürdü:

"Herkes toprağı için savaşıyor ve Ukrayna'yı vermeyecekler. Türkiye insanı gerçekten çok çalışkan ve biz her zaman işbirliği yapıyoruz. Emine Erdoğan 2 Şubat'ta okulumuzu ziyaret etti. Savaş başladıktan sonra yardımcısı bizi aradı. Herkes tetikte. Türkiye halkı bizi merak etti. İl Göç İdaresi bizi o kadar sıcak karşıladılar ki tüm ihtiyaçlarımızı karşıladılar. Kardeşlik tam olarak budur. İyi ki varsınız Türkiye."

Kırmılı Türk araştırmacı Aisha Nour ise insani durum öncelikli olduğunu belirterek "Türkiye'ye gelen kardeşlerin misafir olarak görülmesi gerekir çünkü ülkeleri savaşta acı çekiyor" dedi. Savaşın sürmesi durumunda daha fazla Ukraynalı mültecinin Türkiye'ye gelmesini bekleyen Nour Ukrayna'daki Türk sayısını Ahıska Türk topluluğu dışında 10 bin olarak tahmin etti. ve Ankara'nın Kiev ile olan ilişkisinin iyi ve güçlü olduğunu belirten Aisha Nour, bu durumun savaş durdurmasını umuyor ve ekliyor: Çünkü bunun bedelini halk ödüyor.

Bazı Türk devletlerinin Rusya'nın saldırısını protesto eden gösterilere tanık olduğunu hatırlatan Nour, "Bu gösteriler, Türk sokağının konumu-

nun en doğru ifadesidir çünkü siyaset, Türkiye'nin Rusya ve Ukrayna ile iyi ilişkileri göz önüne alındığında, krizin başka bir şekilde yönetilmesini gerektirir" şeklinde konuştu.

BEDELİ HALK ÖDÜYOR

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı analistlerinden Ömer Kadıköy ise şunları söyledi: "Türkiye'deki mülteci karşıtlığının, özellikle Suriyeli ve Afgan erkekleri ülkeleri için savaşmadan kaçanlar olarak tasvir etmesinde büyük payı var. Ukraynalıları Türkiye'ye taşıyan ilk konvoylar ise kadın ve çocuklardan oluşuyor. Savaşta kaçan Ukraynalıları ağırlamak etik olarak tartışılmaz. Ayrıca Türkiye, Ukrayna'ya insani yardım gönderiyor. Ukraynalılara açık kollar uzatmak, sorumluluğu Ukrayna ve Ukraynalı mültecileri kabul eden diğer ülkelerle paylaşmanın başka bir yoludur."

Anife Kurtseitova

Dünyanın yemeği çöpe gidiyor

Dünyada her yıl bir milyar tondan fazla gıda çöpe atılıyor. Stok yapılıyor; ihtiyaçtan fazlası pişiriliyor veya uygun saklama yolları bilinmiyor. Bir yılda heba edilen gıdaların değeri bir trilyon doları buluyor.

Fadime Çağla TAŞÇI

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) 2021 verilerine göre, dünya genelinde her yıl israf edilen gıda miktarı 1,3 milyar tona ulaşıyor. Bu rakam ise tüm Sahra Altı Afrika bölgesinde üretilen yiyecek miktarı ile eşdeğer. Bu israfın finansal değeri ise 1 trilyon Amerikan dolarına eşit.

ISRAF NÜFUSLA BİRLİKTE ARTIYOR

Yalnızca Türkiye'de bile her yıl 19 milyon ton gıda israf ediliyor. Bu rakam AB ülkeleri için 88 milyon tona ulaşıyor. Bu da gıda üretimi sırasında kullanılan suyun, toprağın, enerjinin ve emeğin gıda atıklarıyla beraber çöpe gitmesi anlamına geliyor.

Ayrıca dünya nüfusu arttıkça israf edilen gıda miktarı da buna paralel olarak artıyor. Küresel nüfusun 2050 yılına kadar 9,7 milyarı aşması ve gıda talebinin de aynı dönemde yüzde 60'a kadar artması bekleniyor. 4 milyardan fazla insan sadece üç temel ürüne; pirince, mısıra ve buğdaya dayalı olarak yaşamını sürdürüyor. Her gün 8 kişiden biri aç uyuyor ve 27 binden fazla insan açlıktan veya yetersiz beslenmekten hayatını kaybediyor. Dünyada her yıl israf edilen 1,3 milyar tonluk gıdanın yalnızca dörtte birinin kurtarılmasıyla 821 milyon insanın karnı doyabilir.

İKİ GRUBA AYRILIYOR

Gıda israfı üreticiden tüketiciye uzanan zincirin tüm aşamaları boyunca meydana geliyor. Tüketilmeden çöpe giden gıdalar temel olarak "gıda kaybı" ve "gıda atığı" olarak iki gruba ayrılıyor. Gıda kaybı, üretici ile tedarikçi arasındaki süreçte meydana gelen kayıp anlamına geliyor. Gıda üretim zincirindeki depolama, paket-

leme, uygun olmayan hasat ve nakliye sırasında oluşan sorunlar bu gruba giriyor. Örneğin kötü bakıldığı için hastalanan hayvanlar, pastörizasyon hattındaki hatalardan dolayı bozulan sütler veya nakliye sırasında ezilen meyve ve sebzeler gıda kaybı olarak tanımlanıyor.

Gıda atığı ise yenilebilir gıdaların tüketicinin ve perakendecinin davranışlarından kaynaklı kayıp anlamına geliyor. Örneğin kahverengileşen muzlar, buruşmuş domatesler, yamuk patlıcanlar... Aslında içeriği ve faydası değişmeyen ancak tezgâhta güzel durmadığı için satın alınmayan yiyecekler bu gruba giriyor.

MEYVE VE SEBZELER BAŞTA GELİYOR

Diğer atık türleri ile karşılaştırıldığında, gıda atığı oranının yüzde 70 gibi yüksek bir rakama ulaştığı görülüyor. En çok israf edilen gıda grubunu yüzde 45'lik oranla meyve ve sebzeler oluşturuyor. Bunu yüzde 35 ile balık ve diğer su ürünleri, yüzde 30 ile tahıl ve unlu mamuller, yüzde 20 ile süt ve süt ürünleri, yüzde 20 ile et ve et ürünleri takip ediyor.

Tüketicilerin gıda atıklarına neden olduğu durumların başında ihtiyaçtan fazla ürünün satın alınması sonucu gıdaların bozulup çöpe gitmesi geliyor. Araştırmalara göre düşük-orta gelir düzeyine sahip tüketiciler daha fazla miktarda daha düşük kaliteli ürünleri satın alıyor. Ayrıca tüketicilerin yiyeceklerin görüntüsünü fazlaca önemsemesi hem de manavlar veya pazarcıların görünüşü kötü olan ürünleri tezgâhlarında bulundurmaması da gıda atığı oluşturuyor.

İsraf edilen gıdaların önemli bir kısmı evlerde üretiliyor. FAO'nun verilerine göre ev içinde üretilen gıda

İsraf edilen gıdaların önemli bir kısmı evlerde üretiliyor. Çöpe atılan gıdalar yalnızca ev ekonomisini etkilemekle kalmıyor aynı zamanda iklim değişikliğine ve küresel ısınmaya da yol açıyor.

atık miktarı, toplam üretimin yüzde 33-38'ini oluşturuyor. Ev içinde gıda atığı oluşma sebeplerinden bazıları; yemek hazırlamak için sahip olunan vaktin azlığı, yiyeceğinden fazlasını pişirmek (büyük porsiyonlama), ihtiyaçtan fazlasını almak. Çoğu insanın bilmediği veya dikkat etmediği diğer bir nokta ise "tavsiye edilen tüketim tarihi" ile "son tüketim tarihi" arasındaki fark. Bu ifadeler o gıdanın güvenli bir şekilde tüketilebilecek zaman aralığını tanımlıyor. Ancak ikisi birbirinden çok farklı ifadeler.

Yasal olarak bulundurulması ve satılmasının cezai yaptırımları olan son kullanma tarihi geçmiş ürünler sağlığımızı da tehdit ediyor. Ancak "tavsiye edilen tüketim tarihi (best before)" aslında o ürünün söz konusu tarihe kadar tazelik, tat, kıvam, renk ve aroma açısından en iyi durumda olduğunu ifade ediyor. Bir başka deyişle tarihinin birkaç gün geçmesi o ürünün bozulduğu anlamına gelmiyor.

Çöpe atılan gıdalar yalnızca ev ekonomisini etkilemekle kalmıyor aynı zamanda iklim değişikliğine ve küresel ısınmaya da yol açıyor. Gıda atıkları

toprakla buluştuktan sonra orada çürümeye devam ediyor ve çürüdükçe metan gazı salgılıyor.

Metan gazı ise bilinen sera gazları listesinde ilk sıralarda yer alıyor.

Tarım ve Orman Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2020 yılında "Gıdanı Korumaya Sahip Çık" adlı ulusal medya kampanyası başlattı.

Kampanya, gıda israfının etkileri konusunda farkındalığı artırmayı ve çöpe giden gıdaların neredeyse yüzde 55'ini engellemeyi amaçlıyor.

GIDA İSRAFI NASIL AZALTILIR?

BİLİNÇLİ ALIŞVERİŞ YAPIN

Daha sık aralıklarla (2-4 günde bir) alışverişe çıkıp ihtiyacınız kadarını satın alabilirsiniz. Liste hazırlayarak alışverişe çıkmak ihtiyaç fazlası ürünleri satın almanın önüne geçecektir.

GIDALARI DOĞRU SAKLAYIN

Tavsiye edilen tüketim tarihi ile son tüketim tarihi arasındaki farklı bilmek, ürüne göre doğru saklama koşullarını oluşturmak gıdaların çabuk bozulmasını engeller. Etilen gazı salgılayan gıdalar örneğin

muz, avokado, şeftali, domates vs. ile etilen gazına hassasiyeti olan gıdaları örneğin yeşil sebzeler, patates, elma vs. aynı yerde tutmazsanız ürünlerinizi uzun süreli tazelikte kullanabilirsiniz.

KONSERVE YAPIN

Yakın zamanda kullanmayacağınızı düşündüğünüz gıdaları daha uzun süre kullanmak için turşu kurmak, kurutmak, konservelemek veya dondurmak gibi yöntemleri deneyebilirsiniz.

KABUKLARI ATMAYIN

Meyve/sebzelerin kabukları ve sapları genellikle çöpe atılır. Ancak bunları sofranıza dâhil ederek tüketebilirsiniz. Örneğin maydanoz saplarını omlete, çorbaya veya salataya koyabilirsiniz. Limon kabukları ile çayınıza aroma verebilir, kek veya reçel yapabilirsiniz. Kök sebzelerin kabuklarından lezzetli bir salata yapabilir veya soğan, patates, havuç kabuklarından sebze suyu yaparak çorbanıza ekleyebilirsiniz.

Uzmanlar uzun vadeli yatırım öneriyor

Toplumsal yapı yatırım kararlarımızı etkiliyor. Kuyumcular ve döviz uzmanları, doğru yatırım araçlarını nasıl seçeceğimizi ve paramızın değerini nasıl koruyacağımızı anlattı.

Melis TÖZEL

Döviz ve altın fiyatları ile enflasyonun yükseldiği şu günlerde, eldeki paranın değerini korumak ve doğru değerlendirmek büyük önem taşıyor. Bunları yapabilmek için de doğru yatırım araçlarını seçmek gerekiyor. Uzmanlar paranın değerini korumak ve doğru değerlendirmek için yapılması gerekenleri anlattı.

Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Bilgin Bari, yatırımımızı geleceğe aktarmak istediğimizde önümüzdeki en önemli risklerden birinin enflasyon olduğuna dikkat çekti. Doç. Dr. Bari, "Enflasyon varsa paramız satın alma gücünü kaybediyor demektir. Bizim bu kaybı ortadan kaldırmamız gerekir. Enflasyon aşırı derecede arttığında ise bunu telafi edemeyiz. Bir belirsizlik yaratır. Fiyatlandırma davranışı bozulduğunda paramızı korumak zorlaşır. Enflasyonun %2 'yi geçmesi kabul edilebilirdir fakat ikili rakamlara çıktığında sabit gelirlileri vurur. Enflasyon bu anlamda da gelir dağılımını bozucu bir etki yaratır" diye konuştu.

YASTIK ALTI ALTIN

Yatırım kararlarını verirken en önemli unsurun enflasyon olduğunu belirten Bari "Enflasyon düşükse yokmuş gibi davranırız. Petrol, gıda, doğal gaz fiyatları arttığında buna karşı koyamayız. Dünyadaki üretim, çevresel

faktörlerin etkisiyle bozuluyor. Biz her geçen gün çoğalmaya ve tüketmeye devam ederken bu fiyat artışı olarak kendini gösteriyor. İçinde bulunduğumuz enflasyon artışı ortak bir olgu ve bütün dünya bunu yaşıyor" dedi.

PARA DOLAŞIMA GİRMELİ

Döviz veya altın aldığımızda yatırımın farklılaştığına dikkat çeken Doç. Dr. Bari, "Bizim için özellikle altın almak geleneksel bir olgudur. Annelerimiz de bu yöntemi benimser ve yastık altı kültürünü oluşturur. Bu bilmeden yaptığımız bir şeydir fakat risklidir. Toplumsal yapı tasarruf yapma şeklimizi ve yatırım kararlarımızı da etkiliyor. Geleneksel yatırım biçimimiz olan yastık altı olgusunun ekonomiye bir faydası yoktur. Üretimden yatırım, yatırımdan istihdam ve zenginlik ortaya çıkacak. Parayı elimizde tuttuğumuz ve bankaya yatırmadığımız zaman bir faydası olmuyor. Paranın kan dolaşımı içerisine girmesi gerekir. Altınlarınızı ve dövizlerinizi bozdurun uygulamasıyla TL'ye katkı sağlamak amaçlanır. Bu durum, yastık altındaki birikimleri ülke ekonomisine kazandırmak ve başka ülkelere muhtaç kalmamak açısından önemlidir." şeklinde konuştu.

Doç. Dr. Bilgin Bari, ülkemizin ekonomik yapısından kaynaklı olarak döviz kuru artınca enflasyonun da hızla arttığını belirterek, "Temel yapısal sorunumuz da bu. Çünkü biz üretimde dışa bağımlı bir

ülkeyiz. Ara malı dediğimiz üretimde kullandığımız mallar, petrol gibi enerji kaynakları ve doğrudan aldığımız malların fiyatı kur arttıkça yükselişe geçiyor. Fiyatlar her arttığında da enflasyon olarak karşımıza çıkıyor. Yapısal sorun ve bir döngü diyebiliriz. Sağlıklı bir ekonomiye sahip olan ülkelerin gündelik yaşantılarında kur gündem olmaz. Bir başka ülkenin parası yatırım aracı olarak kullanılmaz. İktisatçılar olarak buna "Dolarizasyon" adını veriyoruz. Dolarizasyon olmaması gereken bir şeydir ve sağlıklı bir göstergedir. Vatandaşlar neden Türk Lirasını ellerinde tutmak yerine gidip dolar alıyorlar? Cevap enflasyondur" ifadelerini kullandı.

NEYE YATIRIM YAPMALIYIZ?

Günümüzde her şeyin bir yatırım olma potansiyeli bulunduğunu belirten Bilgin Bari, "Teknoloji öyle bir boyuta geldi ki NFT ile bir resim fahiş fiyatlara satılabilir. Değer atfettiğin bir şeyi internette satışa çıkartıp bundan gelir elde edebiliyoruz. Buğdaya bile yatırım yapılabilir. Mesela küresel krizde buğdayın fiyatı yükseliyor. Bunu öngören bir yatırımcı buğdayı satın alıyor ve fiyatı arttıkça yatırımı da değerlenmiş oluyor. Aynı olgu petrol için de geçerli" dedi.

Bari, parasını korumak isteyenlere ise enflasyona endeksli mevduat fonunu öneriyor. Bari, "Enflasyon ne olursa olsun para kaybetmeyeceğimiz bir sistem oluşturuluyor. %2 ya da %5 gibi küçük rakamlarda enflasyon olsaydı kredi çekip kullanabilirdik. Paranın sürekli değer kaybettiği bir zamanda kredi çekmek avantajlıdır. Enflasyon belirsizlik yaratır ve ekonomik büyüme patikasına girmeyi engeller." diye konuştu.

KRİPTO PARA

Kripto paranın finansın merkezleşmesine bir tepki olduğunu belirten Bari, bir bitcoin üretildiğinde bir Avrupa kıtası kadar enerji harcandığını söyledi. Bari, "Aslında bitcoin bir sürü psikolojisidir. Sosyal medyada algılama yaparak bir coinin değerini bir anda arttırıp düşürebiliriz. Birisi 200 liradan 2000 lira kazanç sağladıysa diğeri de buna kapılır. Ben niye kazanamıyorum dediği anda bende yatırıma diyerek sürüye dahil olur. Çoğalarak başka bir iktisadi kavram olan saadet zincirine dönüşür. Bir şeyin fiyatı değerinden fazla artıyorsa köpük söner, balon patlar. Finansal temelleri yoktur. Birisi para kazandı diye oraya yönelmek yanlış bir davranıştır çünkü o da şans ile kazanmıştır. Bu tamamen rastlantısaldır. Hep beraber kazanıp hep beraber batıyorlar" şeklinde konuştu.

ALTIN HER ZAMAN KAZANDIRIR

Altın ticareti yapan Ercan Arıyürek "Babaannelerimizin zamanında en güvenilir yatırım aracı altındı. Bu halen devam etmekte ancak genç neslin altına olan ilgisinin azaldığını görüyoruz. Orta yaşta olanların altına olan güveni

Doç. Dr.
Bilgin Bari

Halis Akbıyık

Ercan
Arıyürek

Emre Öztürk

devam ediyor. Faizin merkez bankasının müdahalesi görülmezse ve fiyatlar düşmez ise altının gelir getirdiği bir gerçektir ve insanların %75'i güvence olarak altını görmektedir" dedi.

Altının sürekli bir yatırım aracı olarak görüldüğünü kaydeden kuyumcu Halis Akbıyık, "Bazı görüşler altının gerileyeceği yönünde ama altın uzun vadede her zaman için kazandırır. Şu anda da altına talep yoğun. Aynı zamanda dolar da yoğun talep görüyor. Talep arttıkça da fiyatlar yükseliyor" ifadelerini kullandı.

Kuyumcu Necati Taşdemir de "Altın şu anda güvenli bir yatırım aracı olarak gözüküyor ve devamlı artış gös-

teriyor. İnsanlar almak istiyorlar ama fiyatların yüksek olması alışverişi engelliyor. Eskisi gibi değil, bütçeler yetmiyor" dedi.

Döviz ticareti yapan gemolog (değerli taş uzmanı) Emre Öztürk ise "Merkez Bankasının müdahalesi görülmezse ve fiyatlar düşmez ise altın kısa zaman içerisinde büyük bir fiyat artışı daha yaşayacak. Yatırım olarak uzun vadeli yatırımları öneriyoruz. En az 6 ay en fazla 3-4 yıl olmak üzere yatırım yapılmalı. Altın piyasası yükseldiği için altına yatırım yapmayı tavsiye ediyoruz. Kısa süreli al sat yapmak istiyorlarsa dövizde doları ve euroyu tercih edebilirler" şeklinde konuştu.

Kırmızı şimşekleri kara bulutlar sardı

Türk futbolunun efsane kulübü Eskişehirspor'un yüzü yine gülmüyor. Borçları nedeniyle kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kulüp ekonomik sıkıntılarla boğuşuyor.

Cengizhan ÇELİK

Endüstriyel futbolun dünyayı etkisi altına almasıyla oluşan milyarlarca euroluk küresel pazarda, adeta parası olanın düdüğü çaldığı bir düzen kurulmuş durumda. Bu sistemde bir yandan kâr amaçlı oluşturulan proje takımlarına veya satın alınan futbol kulüplerine aktarılan fonlar karşılığında şampiyonluklar ve başarılar elde edilirken, diğer yandan ise Anadolu'nun mütevazı şehir kulüpleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor. Bu düzende tutunamayıp sürekli borçlandırılan ve iyi yönetilemeyen Anadolu kulüplerinden biri de Eskişehirspor.

FUTBOL ŞEHİRLERİ YOK OLUYOR

Anadolu kulüpleri denilince ilk akla gelenler arasında Eskişehirspor, Karabükspor, Bursaspor, Karşıyakaspor, Göztepe gibi şehir takımları bulunuyor. Borç batağına düşmüş olan bu çoğu şehir kulübü ortak bir kaderi de paylaşıyor: "Şehrin zenginleri gelir, yönetime geçer, yönetemez, kulübü ödeyemeyeceği bir borcun altına sokar ve gider." Bunun rahatlıkla yapılmasının en büyük nedenlerinden biri ise kulüp yöneticiliği yapmış kişilerin, yönetici olduğu dönemden yasal olarak sorumlu tutulmamasıydı.

Ancak önümüzdeki günlerde futbol kulüplerinin yöneticilerinin faaliyet gösterdikleri dönemlerden sorumlu tutulmasını öngören bir yasa ha-

zırlığının gündemde olduğu biliniyor. Hem bu yasal düzenlemeyi hem de Eskişehirspor'un Süper Lig'den 3'üncü lige düşüş hikayesini taraftarlardan sorumlu As Başkan Selim Demircioğlu'na sorduk.

Eskişehirspor, küme düştüğü 2016 yılından sonra birinci ligde hızlı bir toparlanma sürecine girdi ve bunun sonunda Göztepe ile Play-Off finali oynadı. Fakat finali kaybettikten sonra bir daha toparlanamadı ve ekonomik olarak sıkıntılara girdi. Bunun nedeni sizce nedir?

Bu süreç Süper Lig'de başladı. Kaba tabiri ile hadsiz borçlanma dediğimiz bir şekilde limitlerinizin üzerinde borçlanıyorsunuz. Evet. Süper Ligin gelirleri, avantajları var ama 100 lira geliriniz varken 150 lira borçlanırsanız bu borç eninde sonunda birikmeye başlar. Bu borçlar ödenebiliyordu ama bir yandan da büyüyordu. Bu da yanlış... Eskişehirspor'da da o tarihteki borçlar, Süper Lig'den düştüğü anda gelirinizin de düşmesinden dolayı artık ödenemez hale geldi. Durum böyle olunca son bir deneme yapıldı. Göztepe finalinden de çıkmayınca artık sistem tıkandı.

Kasanın boşaltılabilmesi için kasada para olması lazım. Ben, elimde somut delil olmadan hırsız, soygun vs. kelimelerini kullanmam. Ama çarçur edilmesi, yanlış kullanılması, hatalı

transferler söz konusu... Belki buna hukukta görevi kötüye kullanma diyebilirsiniz. Biz Eskişehirspor yönetimi olarak birtakım çabalar içindeyiz. Örneğin üç dönem üyelik aidatlarını ödemeyenlerin üyelikleri otomatik olarak düşürülüyor. Eski yönetimden kalan evrakları teslim etmeyenler, görevini kötüye kullananlar... Biz bu ekonomik ortamda bir galibiyete 100 bin Türk lirası prim açıklıyoruz, bundan 8-9 sene önce iddiamızın olmadığı bir maçta berabere kaldığımız halde 1 milyon TL prim dağıtılmış. Peki bu suç mu? Hayır değil. Ama yapılan doğru da değil...

Futbol kulüplerinin yönetimleri faaliyet gösterdiği dönemlerden sorumlu olacak şekilde bir yasa çıkması gündemde. Siz bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Devletimiz eğer geçmiş ve gelecek bütün borçlardan sorumlusunuz derse İstanbul kulüpleri de dahil olmak üzere hiçbir kulübe yönetici bulamazsınız. Sadece borçsuz, devamlı geliri olan kulüpler devam edebilir. Eğer geçmiş borçlarınızı dondurduk, yapılandırdık, biz ödeyeceğiz ya da şehirleri organize edip kulüplerin borçlarını temizlemesine yardımcı olup bu saatten sonra yönetime gelen yapacağı her borçtan sorumludur derse pek çok kişi bunu kabul eder. Ama bu sefer de borçsuz olan kulüp

Selim Demircioğlu

benim günahım ne diyecek. Zamanında tedbir alınsaydı bugün kulüplerin borcu olmazdı.

Eski yönetimlerden bununla ilgili hesap sorulabilir mi?

Hukuki olarak çok mümkün değil çünkü hepsi zamanında ibra edildi. Tek bir şey var, o da kamu borçları eski yönetimlere geri gönderilir. Bu da Eskişehirspor ya da diğer bir kulübü kurtarmaz.

Futbol günden güne endüstriyel hale geliyor ve proje takımlar kuruluyor. Bunun sonucunda taraftarsız kulüpler ve boş stadyumlar oluşuyor. İlerleyen günlerde taraftarı olan köklü Anadolu kulüplerinin tamamen yok olması mümkün mü?

Olabilir tabii ama bir camianın oluşması çok ciddi yıllar alıyor. Eskişehirspor 1965'te kurulmuş, şehrin tek takımı. Kuruluş hikayesi güzel, önemli başarılarla imza atmış, İstanbul takımlarını korkutmuş... Ne kadar güzel bir şey bizim için. Yine aynı şekilde diğer Anadolu kulüpleri de güçlendikçe bir tehlike olarak görülmüşler, çok doğal yani. Futbol hatta spor kesinlikle endüstriyelleşiyor. Ama burada işte çuvaldızı kendimize batıralım. Biz camialar olarak bu duruma düşmeyebilirdik. Daha iyi yönetebilirdik, Kulüpler Birliğinde, federasyonda daha güçlü olunabilirdi. Endüstriyelleşmeye müsaade etmeyen nadir takımlar kaldı. Eskişehirspor, Bursaspor, Ankaragücü buna müsaade etmedi. Kulüp isimlerinin önüne ek isim konulabilir sponsorluk adına ama

“Halka mâl olmuş takımların camiaları olarak bu duruma düşmeyebilirdik. Daha iyi yönetebilir, Kulüpler Birliğinde, federasyonda daha güçlü olabilirdik.”

bir şahısa ait olsun istemiyoruz çünkü bu takımlar halka mâl olmuş takımlar.

Anadolu'nun kırmızı şimşekleri olarak bilinen köklü kulüplerinden Eskişehirspor, o eski ışıltılı günlerinden çok uzaklarda maddi sıkıntılarla boğuşurken bir yandan da puan silinmesi gibi cezaların gölgesinde 3'üncü lige düştü. Farklı dönemlerde olmak üzere toplam 30 sezon Süper Lig'de mücadele etmiş olan Eskişehirspor, birinci lige düştüğü 2016 yılından beri alt kümelerde mücadelesine devam ediyor. Gelin birlikte bir zamanların efsanevi kara şimşeklerin düşüş hikayesine yakından bakalım:

Süper Lig'den 2016 yılında düşerek, 1.'inci ligde oynamaya başlayan Eskişehirspor ilk sezonda tekrar toparlanıp Süper Lig'e geri dönmek için canla başla çalıştı. Takım için yapılan yatırımlar ve başarılı transferler de sonuç verince Eskişehirspor 2016-2017 futbol sezonunda fırtına gibi eserek Play-Off'a kalmayı başardı.

Ardından Play-Off yarı finalinde ise Giresunspor'u eleyen Eskişehirspor, finalde Göztepe ile eşleşti. Türk futbol tarihine damga vuran maçlardan biri olan Antalya'daki dev finalde kazanan Süper Lig'e çıkmaya hak kazanacaktı.

Her iki kulüpten de gelen binlerce taraftar Antalya Stadyumunda bu tarihi mücadele için yerini almıştı. Başlama düdüğünün ardından her iki takım taraftarlarının da ateşli tezahüratlarının ve iftar açma bahanesi ile ekmek arasına koyarak güvenlikten geçirdikleri meşaleleri yakmalarının sonucu olarak maç sürekli durduruldu. Hakem Ali Palabıyık ilk yarının sonuna tam 15 dakika uzatma verdi. 90 dakika sonucunda 1-1 biten maçın kaderi önce uzatmalara ardından penaltılara kaldı. Penaltı atışları sonucunda ise Süper Lig'e yükselen takım Göztepe oldu. Eskişehirspor bu kader oyununun kaybedeni oldu. Bu tarihi maç ise verilen uzatmalardan dolayı literatürlere “İftarda başlayıp sahurda biten maç” olarak girdi.

BAĞIŞLARLA AYAKTA KALİYOR

Göztepe'nin Süper Lig biletini kapması ile büyük hayal kırıklığı yaşayan Eskişehirspor'da işler iyice kötüleşmeye başladı. Zaten ekonomik sıkıntılar çeken Eskişehirspor'da futbolcuların alacakları birikip sonrasında da kulübü terk etmeleri sonucu maddi ve manevi sorunların önüne geçilemedi. Takım bu sorunlarla boğuşurken ve beş yıl boyunca birinci ligde alt sıralarda mücadele ettikten sonra 2021 yılında da 2'nci lige düştü ve maçlara alt yapıdaki genç futbolcular ile çıkmak durumunda kaldı. Taraftarların ve Eskişehirli iş adamlarının bağışları ile ayakta kalmaya çalışan kulüp, şimdi de bir alt lige düşerek üçüncü ligde mücadele etmeye başlayacak.

Hayatı kahramanca yaşayın!

Ferhat Kılıç pantomim yaparak hayatını kazanan bir sokak sanatçısı. 13 yaşında evden ayrılmış ve sokak gösterileri yapmaya başlamış. Barınacak yer bulamazsa çadırda kalıyor, parası yoksa otostop yaparak geziyor. Hayatı bir macera filmi gibi yaşıyor.

Şamil YILMAZ

Eskişehir'in Adalar bölgesinde sadece müziği ve dansı ile insanlara seslenen bir pantomimci Ferhat Kılıç. 13 yaşında sokakları sahne olarak benimsemiş ve asla kopmamış. Eskişehir'in soğukunda bir denk geliş üzerine geçişine ve geleceğine dahil oldum.

ORTAOKULDAN SONRA SOKAKLAR

Ferhat Kılıç, 27 yaşında bir sokak sanatçısı. 9 yaşından beri dans onun için bir tutku. 13 yaşından beri sokaklarda pantomim yapıyor. Pantomime başlama hikayesiyle şöyle:

Küçük yaşlarda hızlı dans edermiş, hemen yorulurmuş. Demiş kendine "Ne yapsam?". Zamana yayaarak dans etmek istemiş. Zaten Charlie Chaplin'i çok severmiş. Chaplin'in pantomimle alakası yok ama mimikleri ve jestleri hoşuna gidermiş. Pantomim deyip geçmemek lazım. Kendisine özgü bir tarzı var. Hem dansını, hem jest ve mimiklerini hem de müziği katmış sanatına. Zamanla evrilmiş, tıpkı hayatının evirilmeye devam etmesi gibi. Ortaokulu bitiriyor ve liseyi okumuyor. Gezmediği şehir, ülke kalmıyor neredeyse. Bir sponsoru da yok, yardım edeni de yok. Sokakta kazandığı paralarla başarıyor her şeyi.

Çocukluğunun çok derin olduğunu, kolay kolay anlatamayacağını söylüyor dertli bir şekilde:

"Ailemle Ankara'da yaşıyorduk. Ailem muhafazakâr bir aileydi. 9 yaşında dans ediyordum ama 13 yaşında sokak sanatçısı olmak istiyordum. Sokak beni kendine çekiyordu. Ailem tabii ki karşı çıktı. Daha çocuktum ve okulum da vardı. Ortaokuldan mezun oldum ve 13 yaşında, çocuk halimle evden ayrıldım. Sokakta gösteriler yapmaya başladım. O dönem aileme baş kaldırdığım için eve gitmiyordum ve sokakta kalıyordum."

ARKADAŞI DONARAK ÖLDÜ

Tüm bunlara nasıl cesaret ettiği soruyorum.

"Cahil cesareti diyebilirim. Şu an bana deseniz ki sokağa çık, yüzünü boya ve dans et... Hayatta yapamam. Utangaç birisiyimdir." Sokakta kazandığı ilk parayla kendisine teyp almış. Bunun dışında da o dönemlerde çok harcama yapmazmış.

Ailesi hiç merak etmiyor muydu? Ben şaşıyorum, o devam ediyor:

"O dönemlerde cep telefonum yoktu. İnternet kafeler vardı. İki üç ayda bir Facebook'tan anneme mesaj atardım, iyi olduğumu söylerdim."

Kazandığı paraları ne yapıyordu peki o çocuk? Sözlerine devam ediyor: "O dönemde para kazanıyordum tabii ama Şirin Baba ve Ali Abi ile harcardım. Mangal yapar, eğlenirdik." Para onun için önemli değilmiş. İnsanların sadece para atıp geçmesi O'nu üzüyor, tek isteğinin izlenmek olduğunu söylüyor.

CEM ADRIAN SAHİP ÇIKTI

Ali Abi'nin hâlâ yaşadığını öğreniyorum ama Şirin Baba'yı kaybettiğini söylüyor:

"Bir gece Şirin Baba, soğuktan donarak yanımda öldü. İki gün sonra da köpeği öldü. İkisini de bu şekilde yolcu ettik. Çok üzülmüştük. Sadece Şirin Baba'yı değil, birçok insanın yanımdan gidişine şahit oldum, çok insan kaybettim." diye devam ediyor sözlerine.

"Kazandığım paralarla otelde de kalabiliirdim ama benim olayım sokaktı. Tecrübe oldu bana. Hiç unutmam, ısınmak için güneşin doğmasını beklendik. Soğuk insanı uyutmazdı. Zaten yattığımız zemin sert zemindi."

Kaç yaşına kadar sokaklarda kaldın?

"Ben 13-14 yaşlarımda Ankara'da sokakta kalırken Cem Adrian sahip

çıktı bana. Beni evine aldı ve yaklaşık bir buçuk sene onun evinde kaldım." Cem Adrian mı? Bak işte daha da ilgimi çekmeye başlıyor... "Cem Adrian seni nereden buldu?" diyorum ve gülüyor:

"Bana Facebook üzerinden mesaj atmıştı. Tabii ben de inanmamıştım. Daha sonra sokakta denk geldik ve bana çok yardımcı oldu. Hayatın felsefesini ondan öğrendim diyebilirim. Sokak bana insanların %60'ını gösterdiyse, %40'ını Cem Adrian göstermiştir."

Sadece sokakla mı sınırladın kendini?

"Tabii ki hayır. Birçok yarışmaya da katıldım. Yeri geldi pantomim yaptım yeri geldi sadece dans ettim." Bir dönem "Huysuz Virjin'le Dans Eder misin?" yarışmasına katılmış. Bir dönem diyorum çünkü yaşını sorduğumda hatırlamıyor. Tek hatırladığı yaşının küçük olduğu... "Özgüven patlamam olduğu için ona katılmışım. Ankara'da ön elemeleri geçtim. Kazandım ve daha sonra çekimler için İstanbul'a çağırıldılar." Şaşıyorum ve sonucunu merak ediyorum.

Yarışmanın sonucu ne oldu peki?

"Benim birinci olmak gibi bir hedefim zaten yoktu. Önemli olan işimi yapmaktı. Yarışma içindeki en küçük yarışmacı bendim. Herkes benden yaşça ve kalıpça büyük insanlardı. Ancak yaşıma rağmen yarı final elemelerine kadar geldim. Kendi kendime "Tamam, bu iş olacak." demiştim ama elendim."

MACARİSTAN'DA BİRİNCİLİK

Tam başka bir soru soruyordum ki Yetenek Sizensiz Türkiye'ye de katıldığını söylüyor.

"16 ya da 17 yaşlarındaydım. Yarışmaya girmek istediğimde ailem kendimi rezil edeceğimi düşündü ama asla umurumda olmadı. Yarışmaya çıktım, birinci turu üç evetle geçtim. İkinci turu da halk oylamasıyla geçtim. Yarı finalde ise elendim. Ancak bu bile benim için çok büyük bir başarıydı." diyor büyük bir gururla. Tüm Türkiye'ye kendini gösteriyor ve yarı finale kadar geliyor.

"En başta karşı çıkan ailen, çocuklarını televizyonda görünce ne tepki verdi?" diyorum ve babasının tüm akrabalara haber verdiğini söylüyor. "Benim oğlum televizyona çıktı!" diyerek ele güne karşı düşman çatlatmış neredeyse... E oğlu sonuçta. Gururlanır tabii ki.

"Uluslararası yarışmalara da katıldım!" demesin mi... Üstelik şampiyon da olmuş.

"Macaristan Budapeşte'de 26 ülkenin katıldığı uluslararası bir dans yarışması vardı. Oraya çağırıldım. Her ülkeden bir sanatçı katılıyordu ve ben de ülkemizi temsil ediyordum. Yarışma için her sanatçıya bir sokak veriliyordu. En çok parayı kazanan bir üst tura çıkıyordu. Üst tura yüksele yüksele 26 ülke arasından birinci oldum."

"Bir yarışmaya daha katılmışım. O da seneler önceydi... İstanbul Street Dance Carnival isimli uluslararası bir dans yarışmasıydı. Pantomim yapmıştım o yarışmada. Şapka hareketleriyle illüzyonu dansımla harmanlamıştım. 150 kişi arasından ilk ona girmiştim. Devamında ilk beşe kadar girdim ama elendim."

PARAM YOKSA OTOSTOP ÇEKERİM

Anlıyorum ki, birçok ülke gezmişsin.

Buna nasıl bütçe ayırabildin?

Çok fazla harcamasının olmadığını söylüyor gülerken. Sokak, ihtiyaçlarını giderebilmesi için gerekli parayı ona kazandırıyor zaten.

"İstedğim her yere gidebilirim. Ne olacak ki? Param yoksa otostop çekerim. Barınacak yerim olmasa çadırım var, onu kurarım."

Hem şehir şehir, hem de ülke ülke

geziyorsun. Başına hiç mi kötü bir şey gelmedi?

"Tabii ki geldi. Mesela bir gün Ankara'dan İzmir'e arkadaşımın yanına gitmek için Ankara'nın çıkışında otostop çektim. Bir tane kasalı araç durdu. Arabada üç kişi vardı, ben de bindim. Yaklaşık beş kilometre gittik. Bir baktım arkamızda polisler, jandarmalar. Süren arkadaş sağa çekti durdu. Ne olduğunu anlayamadım tabii. Meğer ben binmeden beş dakika önce arabayı çalmışlar."

Uzun süre boyunca otostop çektiği konusunda polis ve jandarmaları ikna etmeye çalışmış. Üç saat de nezaret-hanede kalmış.

"Bir kere de canlı bomba zannettiler beni." deyince gözlerim büyüyor. Canlı bomba mı? Nasıl yani?

"Bir zamanlar Türkiye'de patlama olayları yaygındı. Ben de İzmir'deydim o dönemler. Üzerimde paltom, elimde valizim vardı. Gösteri yapacağım yere doğru giderken bir anda iki sivil polis ensemden yakaladı beni. Elimdeki va-

lizi bırakmamı söylediler. Ben de o panikle valizi kalabalığa doğru fırlattım. İşte o an daha da kötü oldu..."

"Bir dönem maymunum vardı. İsmi Şakir'di. Yaklaşık bir buçuk sene onunla sokakta gösteriler yaptık, birçok şehri beraber gezdik. Şapkamı alıp izleyenlerden para toplardı. Bana ayak uydurur, omzumda dururdu. Hatta mimiklerimi de taklit etmeye çalışırdı. Çok zeki bir maymundu." diyor. "Sonra ne oldu?" diye soruyorum.

"Eski sahibi onu hırsızlık, sigara ve alkole alıştırmıştı. Alışkanlıklarını yerine getirmediğinde ısıırıyordu. Baş edemediğim için sahiplendirmek zorunda kaldım."

Hayatın sadece dans ve pantomimden mi ibaret gerçekten? Başka bir uğraşın yok mu?

“Ben aynı zamanda masal anlatıcısıyım. Hem de kendi yazdığım masalları anlatıyorum. Mesela “Üç Portakallar” isimli bir masalım var.”

Masalları kendi hayat hikayesini harmanlayarak yazdığını söylüyor. “Peki...” Nereden esti yazarlık?

“Tamamen yalnızlıktan.” deyince içim bir tuhaf oluyor. Öyle içten söylüyor ki yalnızlığı damarlarıma kadar hissettiriyor. “İnsan yalnız olunca, bir süre sonra kendiyile konuşmaya başlıyor. Bu süreçte kendisine hayatın felsefesini soruyor, sorguluyor. Mutlaka bir şeyler izliyorsun ya da duyuyorsun. Aynı zamanda o kadar bol vaktin oluyor ki kitap da okuyorsun. Kendini geliştirdikçe geliştiriyorsun. Mesela benim gezme tozma işim herkese çok havalı geliyor. Ancak bu işin en kötü tarafı yalnızlıkta kalıp kendinle mücadele etmek. Düşünsene, Paris’te Eyfel Kulesi’nin altındasın, hava çok güzel ve kahve içiyorsun ama tek başınasın. O anımı kimseyle paylaşmıyorsun. Mecburen kendi kendinin arkadaşı oluyorsun.”

“Dünya turuna çıkacağım demiştin. Ne kadar sürecek ve nerelere gideceksin?”

Dünya turu için detaylı plan yapmadığını söylüyor: Azerbaycan’dan başlayıp, sırasıyla Gürcistan, Tayland, Fiji Adaları şeklinde Güney Amerika’ya geçeceğim. Devamı tamamen doğaçlama olacak. Zaten plan yapmamış olmam benim için çok da önemli değil. Tek bir hedefim var. Dünya turum 10 sene sürecek. 10 sene sonra Türkiye’ye döneceğim. Gidebildiğim her ülkeye gideceğim.”

HİÇBİR ŞEY İÇİN GEÇ DEĞİL

Bu yıllarda 13 yaşında olsaydın, kendini göstermek için sosyal medyaya girer miydin?

“13 yaşındaki hâlimi düşününce girmeme durumum olmazdı galiba. Herkesin para kazandığı, tanındığı bir platforma neden girmeyeyim ki?”

“Tamam o zaman, şimdi gir. Hiçbir şey için geç değil” diyorum heyecanla. O da gülerken cevap veriyor:

“Ben telefon bile kullanmıyordum. Dünya turuna çıkacağım için üç ya da dört ay önce telefon aldım. Sosyal medyaya da yeni girdim. Sadece Facebook kullanıyordum. Ona da arada bir girip bakıyordum.”

Tek başına olduğu için hem çekim hem gösteri işini aynı anda yürütemiyormuş. “Keşke 15-16 yaşlarımdan itibaren elime kamera alıp her anımı çekseydim.” diyor kendine sitem ederek. Yaptığı işin Youtube için çok uygun olduğunu söylüyor:

Ancak hâlâ çok geç değil, bu yüzden YouTube’a video çekmeye başladım.”

RUHU HÂLÂ 13

Tek bir mottosu var. “Tolstoy’un İvan İlyiç’in Ölümü” adında bir kitabı var, belki duymuşsundur. Kısa bir özet geçeyim. İvan, 80 yaşında ve çok

zengin bir adam. Hasta yatağında yatıyor. Son nefesini vermek üzereyken kendisine itirafta bulunmak istiyor. Kendisine bir soru soruyor: ‘Yaşadığım hayat, yaşamak istediğim hayat mıydı? Bunca acı bunca keder ya da bunca bolluk ne içindi?’ Bu sorusuna cevap veriyor: ‘Evet, yaşadığım hayat yaşamak istediğim hayattı.’ Aslında kendisini kandırıyor. Kendisine yalan söylediği için rahatsız hissetmeye başlıyor ve son defa en büyük itiraflarını ediyor kendine: ‘Evet, yaşadığım hayat yaşamak istediğim hayat değildi. Belki çok kötüydü ama bu hayatın tuğlalarını yamuk da olsa yanlış da olsa ben ördüm. Ben yaptım. Kahramanca idi, cesurca idi...’

Yani özetle şu öneride bulunmak isterim: “Kahramanca yaşayın.” İvan bu sorgulamayı 80 yaşında değil 30 yaşında yapsaydı, istediği hayatı yaratmaya çalışabilirdi. Önemli olan hiçbir şeye geç kalmamak. Herkes geç kalmadan sorsun bunu kendine: “Yaşadığım hayat, yaşamak istediğim hayat mıydı?”

KALPLERE DOKUNMA ZAMANI

Gitme vakti olduğunu söylüyor. Yine insanların kalbine dokunma zamanı gelmiş. Paltosunu giyiyor ve bavulunu eline alıyor. Kapının önünde tokaşlaşıyoruz. Anı kalması için fotoğrafını çekmek istiyorum ve beni kırmıyor. Sohbet için çok memnun kaldığımı içtenlikle dile getiriyorum. Gülümsüyor ve teşekkür ediyor.

Ferhat, yanında tek yol arkadaşı olan 14 senesiyle birlikte Adalar’ın kalabalığına karışıyor. Şimdi onun için başka insanların kalbine dokunma zamanı... Belli mi olur, belki bir on sene sonra tekrar karşılaştığımızda daha nice hikayeler anlatır. Kafamın içinde hâlâ tek bir söz: “Kahramanca yaşayın...”

Ferhat Kılıç

Özgür Salur

Müzik terapisi her yaş için uygun

Betül DURAN

Müzik terapisti ve besteci Özgür Salur müzik terapistliğinin Türkiye’de bilindiğini ancak bir meslek ya da disiplin olarak tanınmadığını söyledi. Ülkemizde müzik terapistliğine ilgi olduğunu belirten Salur bunun ise hem olumlu hem de olumsuz yanları bulunduğunu kaydetti. Eğitiminin bir bölümünü Finlandiya’da bir bölümünü de ülkemizde tamamlayan Özgür Salur, müziğin iyileştirici gücünden nasıl yararlanılacağını anlattı.

Müzik terapistliğinin klinik amaçları ve hedefleri olan bir disiplin olduğunu vurgulayan Özgür Salur, “Besteciliğim devam ederken sözel psikoterapi almaya başladım. Bu süreçlerde kişi yaşamla, çevresiyle ilgili birçok şeyi fark ediyor. Aynı zamanda müzik terapi almaya da başladım. Böylelikle çok boyutlu bir şekilde müzik terapiyi deneyimleme ve tanıma imkânım oldu” dedi.

KİŞİNİN RIZASI GEREKİR

Her yaştan kişinin müzik terapisi alabildiğine dikkat çeken Özgür Salur sözlerini şöyle sürdürdü:

“Çalışmalarımız doğmamış çocuktan başlıyor. Erken doğmuş bebeklerin yoğun bakım ünitelerinde yapılan çalışmalarla devam ediyor. Çocuklar, ergenler, yetişkinler, palyatif bakım altındaki kişilerle çalışılabilir. Neredeyse aklımıza gelebilecek çoğu tanıyla, müzik terapisinin çalışması var. Çok fazla kanıt üretilen ve ön plana çıkanları ise şizofreni, otizm, depresyon, kanser çalışmaları, çocuk ve ergenle çalışmalar,

Müzik terapisti ve besteci Özgür Salur: Terapi, erken doğan bebeklerden ergenlere, yetişkinlerden palyatif bakımdaki kişilere kadar her yaştan insana uygulanabilir.

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), felç geçiren kişilerle yapılan çalışmalar, özel ihtiyaçları olan bireylerle yapılan çalışmalar, tutukevlerindeki bireylerle yapılan çalışmalar gibi birçok alanda çalışabiliyoruz.”

Özgür Salur, müzik terapisi konusunda uzun yıllardır süren bir yanılığa dikkat çekerek şunları söyledi:

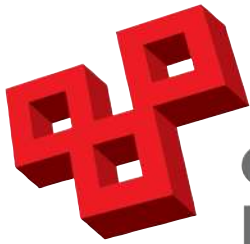
“Depresyonda olan insana neşeli müzikler dinletip depresyonun geçmesini beklemek ya da DEHB olan bir çocuğa sakin müzikler dinletip sakinleşmesini beklemek bir yanılığdır. Biz bugün sohbetimize başlarken de siz nasılsınız dediğinizde iyi kötü hayat gibi diyerek başladık. Bununla yüzleşebildiğimiz kadar ve var olabildiğimiz kadar huzurlu bir şekilde hayatımıza devam ediyoruz. Dolayısıyla herhangi bir uygulamada seçilecek müziğin şöyle ya da böyle olması gerekiyor diye bir şey söyleyemeyiz. Mesela kişi belli müzikleri dinleyip kendine zarar veren birisiyse, bu tarz müzikleri hayatında azaltmasını önerebiliriz. Ancak bu söylediklerim kişinin klinik hedeflerine yöneliktir. Bunun yine alanında eğitimli terapistler tarafından yapılması

gerekir aksi halde o kişiye yarardan çok zarar verilir. Psikozu tetiklenebilir, kalıcı hasarlar verilebilir. Müzik de güçlü bir uyaran olduğu için gerçek bir terapist eşliğinde yapılmadığında bunlara yol açabilir. Seçtiğiniz müziğin zihninizde, bedeninizde, duygularınızda ne gibi bir etkiye sahip olduğunu da kendinizi rahat hissettiğiniz zaman bakabilirsiniz. Ancak bu çözülecek problem olarak görülmemeli. Ben de hayatımdaki kayıpları, yaşları yumuşatmada müziği kullanırım.

HEPSİ MÜZİK TERAPİSİ DEĞİL

Müzik terapistliğinin Türkiye’de bilindiğini ancak bir disiplin ya da meslek olarak tanınmadığını kaydeden Salur sözlerini şöyle tamamladı:

“Ülkemizde müzik terapi ismiyle çıkan çalışmalar dünyadaki müzik terapi literatürüne giremiyor çünkü müzik terapiyle kastedilen aynı değil. Maalesef ülkemizde durum bu şekilde. Müzik Terapi Derneği çatısı altında yapılan şeyler müzik terapiye saygı duyan, müzik terapiyi bir meslek ve disiplin olarak kabul ederek yapılıyor. Dolayısıyla ülkemizde müzik terapi olarak adlandırılan uygulamalara, eğitimlere pek rağbet edilmemesi gerektiğini öneriyorum. Bireyler, müzik terapi akademisi web sitesinde ve Müzik Terapi Derneği’nin çalışmalarında uluslararası, kanıta dayalı ve etik anlamda müzik terapiye dair bilgiler bulabilir.”

ibf

Anadolu Üniversitesi
İletişim Bilimleri Fakültesi